

Man gik da til:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 32) findes i tidenden sp. 965, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 149).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Peter Nielsen: Ved ligningslovens vedtagelse blev skattefradragets bortfald bestemt. Det samme skete ikke med hensyn til fradraget for folkepensionspræmie, idet denne var foreslået afskaffet i et andet lovforslag, nemlig om ændring af lov om folkepension. Da den nuværende præmie på grund af fradraget nærmest er regressiv, er det selvfølgelig også meningen at ophæve dette fradrag. Imidlertid kan udvalget ikke nå at færdigbehandle hele forslaget inden jul, altså også selve satsernes størrelse. Derfor foreslås det at dele lovforslaget, således at blot fradragets ophævelse vedtages for det kommende skatteår og fremover, medens udvalget fortsætter sit arbejde med den resterende del af forslaget. Jeg anbefaler dette.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslaget, hvorefter lovforslaget deles i 2 lovforslag, nemlig:

a) forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Om ophævelse af fradraget for folkepensionsbidrag) omfattende § 1, indledningen og nr. 2, og § 2 og

b) forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag) omfattende § 1, indledningen og nr. 1, og § 2 vedtoges uden afstemning.

§§ 1 og 2 i lovforslag a vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets [lovforslag a's] overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at dette lovforslag går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Vedrørende det under b nævnte lovforslag indstiller udvalget, at behandlingen standses, og at lovforslaget vises tilbage til udvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Inden vi går til dagsordens punkt 6, skal jeg lade foretage valg af det under punkt 7 nævnte udvalg.

Man gik da til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.).

Valgt blev: Niels Mørk, Bladt, Peter Jørgensen, Waldemar Laurson, Hans Lund, Helge Nielsen, Tastesen, Peter Larsen, Søren Andersen, P. E. Eriksen, Evan Jensen, Clara Munck, Asger Jensen, Lis Møller, Skråpenborg-Nielsen, Hanne Reintoft og Erik Hansen.

Sluttelig foretoges punkt 6 på dagsordenen, som var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969.

(Lovforslaget (nr. 51) findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 1846).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lysholt Hansen: Jeg vil gerne indlede min tale med at minde om, at det netop i disse dage, nøjagtigt den 19. december 1947, er 20 år siden, at den amerikanske præsident, Harry Truman, i den amerikanske kongres forelagde lovforslaget om økonomisk hjælp til Europa, efter at den daværende amerikanske udenrigsminister, George Marshall, havde holdt sin berømte tale den 5. juni

[Lysholt Hansen.]

på Harvard universitetet, hvori han fremførte sin plan om et hjælpeprogram til genopbygning af det krigshærgede Europa. Formålet med denne plan var at hindre en politisk, en økonomisk og en social svækkelse af de europæiske lande.

Der blev allerede dengang og er også siden blevet filosoferet meget over de amerikanske motiver til Marshallhjælpen. Jeg er ikke i stand til at bringe noget nyt ind i denne diskussion, men jeg har blot i dag gerne villet minde om Marshallhjælpen, der forvort vedkommende — hvis ikke jeg har gale oplysninger — nåede op på ca. 2 milliarder kr., samtidig med at den åbnede udveje for den liberalisering af handelen i Europa, der gav os chancen for ændringen i erhvervsstrukturen herhjemme, som vi vist ellers ikke ville have fået.

Jeg skal ikke yderligere uddybe, hvad de ca. 13 milliarder dollars, der over Marshallhjælpen blev givet til det krigshærgede Europa, kom til at betyde for udviklingen i de 20 år, vi nu har været igennem. Jeg har bare syntes, jeg gerne ville sige dette, fordi vi jo glemmer så forfærdelig hurtigt, og jeg tror personlig, at den diskussion, vi har haft her i tinget de sidste par år og måske stærkest i de sidste par uger, hvis Marshallhjælpen ikke var kommet, ville have drejet sig om noget andet end den kamp, vi nu fører om at løse de velstandsproblemer, som det synes at være så vanskeligt for os at komme overens om.

Jeg har ikke kunnet lade være med at tænke på det, efter at vi har oplevet, at man både i pressen og her i tinget har kunnet fremmane den sædvanlige forundring og for visses vedkommende ligefrem forargelse over, at det fremsatte finanslovsforslag min-sandten igen i år sætter rekord med hensyn til udgifter og dermed også med hensyn til de ydelser, skatteyderne skal af med. Jeg kan blot ikke forstå de politikere, der kan svinge sig op til denne forundring og forargelse. De har jo alle vidst, ja, vi har alle vidst, at det ville blive sådan. Vi kan jo blot tænke, og vi bør alle tænke, på den lovgivning, vi alle har stemt for, og vi kunne også se på de 3 års budgetter, som vi allerede sidste år fik forelagt her i tinget. Af dem fremgik det klart, hvorledes udviklingen i statens udgifter ville blive i det år, for hvilket der nu

er fremsat finanslovsforslag. Hvis man havde gjort sig den ulejlighed at tænke på disse ting, ville man ganske vist have snydt sig selv for forargelsens og forundringens glædesfølelse; man ville så med mindre overbevisning have kunnet fortælle sine hårdt ramte vælgere den gamle julehistorie om den grumme stat, der stiller så store krav, at der bliver mindre og mindre til overs til den enkelte selv. Jo, det tema vil der i kolde vinteraftener kunne spindes mangan en ende over, så de stakkels tilhørere rigtig kan føle, at det vist er meget koldere, end det i virkeligheden er. Når man så gør det, skal man blot huske på, at det altså også kun er en historie, og at man, når man har oplevet uhyggens dejlige, isnende fornemmelse, kan vende tilbage til virkelighedens verden og konstatere, at det alligevel ikke er slet så galt, som man gerne ville have at det skulle mærkes og føles.

Forholdet er jo det, at nationalproduktet hvert eneste år vokser med betydelig mere end statens og andre offentlige myndigheders udgifter. Trods visse politikeres ønske om at prøve at påvise det modsatte bliver der hvert eneste år stadig flere penge tilovers til den enkelte, så der både bliver penge til et merforbrug, et øget forbrug, og til en stigende opsparing, og sådan vil det, hvis vi ellers bærer os fornuftigt ad, også være i det kommende år.

Denne kendsgerning ændrer imidlertid intet i vor forpligtelse til at vise den aller-yderste påpasselighed med statens udgiftspolitik, og vore muligheder for at udvise denne påpasselighed er jo blevet betydelig forbedret gennem de seneste år, efter at vi er gået over til rammebevillingerne — der på det foreliggende forslag, i øvrigt for første gang, også tager §§ 2 og 25 med, hvad jeg er glad for — og efter at vi nu også har fået 3 års budgetterne. Jeg tror, jeg kan sige, at vi nu i finansudvalget og i folketinget har de arbejdsredskaber, vi behøver, således at vi, hvis vi har den fornødne vilje, vil være i stand til at gå i dybden med behandlingen af hovedlinjerne i driftsudgifter, i anlægsudgifter og i personalepolitikken inden for de enkelte ministerier og styrelser både i det kommende års budget og på lidt længere sigt.

Jeg hilser med glæde finansministerens bebudelse af, at 3 års budgetterne til næste

[Lysholt Hansen.]

år måske vil blive til 4 års budgetter. Jeg tror, det vil gøre det yderligere muligt for os virkelig at trække nogle linjer op og følge, hvordan udgifterne udvikler sig. Jeg vil gerne sige tak for det, og jeg vil også bede finansministeren rette denne tak til de embedsmænd, der har udført det, synes jeg, gode stykke arbejde, som vi her har liggende foran os.

Jeg må måske også tilføje, at jeg tror ikke, at hverken finansministeren eller embedsmændene må regne med, at vi hermed er nået til vejs ende. Hvis jeg må dryppe en smule malurt i bøgeret, når jeg nu roser disse 3 års budgetter, så vil jeg sige, at jeg savner i dem en række analyser af, hvordan det vil gå både udgiftsmæssigt, personalemæssigt og i en række andre henseender, men vi må kunne drøfte med finansministeren i finansudvalget i den kommende tid, om vi kan få sådanne analyser igennem.

Vi har jo nu her i tinget haft gentagne økonomiske, finanspolitiske, erhvervspolitiske og andre drøftelser og senest en lang drøftelse af et spørgsmål om besparelser. Jeg skal ikke i dag, for jeg synes ikke, der er nogen grund til det, gå ind på finanspolitiske, økonomiske og erhvervspolitiske betragtninger; jeg regner også med, at i morgen gentager spøgen sig. Men jeg vil gerne have lov til at sige nogle ting om de tanker, der har været fremført om besparelser.

For vort vedkommende skal der ingen tvivl være om, at vi er virkelig interesserede i, at vi kan komme i gang med de muligheder, der måtte være for på finanslovsforslaget at finde frem til besparelser på alle felter, men jeg vil også gerne have lov at understrege, at skal det blive til mere end snak, er det nødvendigt, at vi ikke hver for sig stiller op med alt for mange hellige køer, som vi skal værne om. Det må være sådan, at denne opgave løses af partierne i fællesskab under fælles ansvar, og at ingen kan smøge ansvaret af sig og sige, at nu vil de og de partier spare, men vi, vi vil ikke — for så går det ikke. Jeg har nu efterhånden nogle års erfaring, og hr. Damsgaard fra venstre har endnu flere års erfaringer for, hvor svært det er at spare. Viljen er det væsentligste, men lige så væsentligt er det, at sagen ikke skal

bruges i et partipolitisk spil mod hinanden. Skal den det, kan vi lige så godt på forhånd opgive ethvert forsøg på at nå frem til de besparelser, som vi forhåbentlig vil være i stand til at finde i dette budget.

Jeg kan sige helt klart, at jeg har arbejdet dette budget igennem, og jeg har en hel række områder, som jeg gerne vil have lejlighed til at drøfte — jeg vil ikke nævne dem i dag, for det skal efter min opfattelse ikke foregå fra denne talerstol, hvis der skal komme noget ud af det — jeg har en hel række områder, hvor jeg mener vi må drøfte tingene med hinanden og med embedsmænd og med de berørte instanser for virkelig at få klarhed over, om de tanker, vi nu har gjort os, i enhver henseende er rimelige og rigtige. Jeg kan altså give et helhjertet tilsagn om, at vi fra socialdemokratiet side vil se på disse budgetter — det gælder ethvert af budgetterne, også militærbudgettet, vil jeg gerne understrege — men der må være hold i disse ting, og jeg kan ikke nægte, at jeg beklager, at vi i år skulle få en sparediskussion her i tinget, der har fået noget af den samme karakter, som diskussionen havde i de år, da man „snakkede spare“ for at gøre sig til over for visse grupper af vælgere.

Vi nåede sidste vinter i finansudvalget det, synes jeg, lykkelige, at vi kunne afgive en helt enstemmig indstilling om finanslovsforslaget, uden ændringsforslag, uden at nogle skulle komme og være mere sparsommelige end andre; men vi lagde i denne betænkning op til en hel række ting, der skulle følges op i det år, vi nu går ind i; en hel række områder skulle undersøges, stille, roligt, fornuftigt, sagligt, og jeg havde egentlig regnet med, at vi kunne have fortsat den linje uden alt for mange mellemspill, hvis jeg må sige det, mellem de politiske ordførere. Jeg tror reelt ikke, at det gavner sagen alverden, hvis man skal nå de resultater, vi gerne vil nå.

Naturligvis virker en stigning på 3 milliarder på et budget meget stærkt, men når man ser på stigningen, må man jo med det samme gøre sig klart, at der er visse ting, som er ufravigelige, som vi simpelt hen med den bestående lovgivning ikke kan hindre. 3 milliarder lyder af meget, men man må konstatere, at de halvanden milliard af stigningen er løn- og prisstigninger,

[Lysholt Hansen.]

650 mill. kr. er til lovgivning, som vi stemte for så godt som alle sammen herinde i folketingssamlingen 1966-67, og 350 mill. kr. er stigningen i lovbundne tilskud. Endelig er så 450 mill. kr. afsat til udvidelse af virksomheden og 50 mill. kr. til ny lovgivning i det kommende år, altså i den samling, vi er inde i.

Den største stigning ud over løn- og pristigningerne, som altså er det halve af alle udgiftsstigningerne, hidrører altså fra de love, vi har vedtaget her i folketinget for så kort tid siden, og det må vi naturligvis have i tankerne, når vi nu skal forsøge at spare. Jeg vil gerne sige, at vi har også i vort parti den opfattelse, at det kan blive nødvendigt også at ændre bestående love, vi er villige til at drøfte det, vi må se på tingene fordomsfrit, hvis vi mener noget med vore besparelestanker. Men jeg må måske i denne forbindelse have lov at sige, at hr. Poul Møller nævnte her forleden dag som en af sine muligheder vejgifterne, og det er rigtigt, at de har en stærk stigning, og at der er besparelsesmuligheder dér, men jeg må måske have lov at erindre om, at de store stigninger er jo stigninger i refusionerne til kommunerne, og da regeringen i sidste folketingssamling bare annoncerede, at man kunne tænke sig at sætte tilskudsprocenten ned, blev der, det ved jeg, i denne sal bogstavelig talt oprør, og man slog med det samme kors for sig; der kunne ikke være tale om at nedsætte tilskudsprocenten fra 85 til 75. Man brugte alle mulige irrelevante undskyldninger, måske også nogle relevante; men det er svært, så snart det berører lovgivningsarbejdet. Men heller ikke på dette felt er vi for vort partis vedkommende uimodtagelige; vi er villige til at drøfte sagen hvis vi kan finde punkter, hvor vi mener, at også lovgivningen med rimelighed kan ændres.

Vi må gøre os klart, at den stigning på 650 mill. kr., jeg har nævnt, og de 350 mill. på de lovbundne tilskud indsnævrer vore besparelsesmuligheder meget. Det vil nok

sige, at vore besparelsesanstrengelser må koncentrere sig om visse poster på driftsbudgetterne, og så er det jo begrænset, hvad der er af muligheder. Det må derudover dreje sig om de 200 mill. kr., der er afsat i merudgift på investeringsbudgetterne, og hvis vi skal til at røre ved anlægsudgifterne, så er spørgsmålet, hvor meget vi sparer. Derfor kan det godt være — selv om vi altså ikke sparer noget på lang sigt — at det er rigtigt at udskyde noget, men vi må gøre os klart, at det vil i alt væsentligt være udskydelser, det kommer til at dreje sig om.

Endelig er der tilbage som områder, der kan ses på, påregnet 200 mill. kr. i merudgift til forskning, højere uddannelse, forsorg, sundhedsvæsen og forskellige kulturelle formål. Ja, også det må vi naturligvis se på, men jeg tror på forhånd, med den indstilling, der er hos alle partier her i tinget, at her vil det blive vanskeligt at nå resultater.

Budgettet indeholder betydelige personaleudvidelser, og disse personaleudvidelser finder jeg, at vi, helt på linje med det, vi sagde i tillægsbetænkningen sidste år, må arbejde meget intenst med. Det er jo nemlig sådan, at hver eneste gang der ansættes en ny person, er det ikke alene et spørgsmål om løn, men det er måske også et spørgsmål om større udgifter til lokaler, til apparatur og til øvrigt personale, og derfor må vi nok se nogenlunde at få gjort op, hvor meget forskellige typer af ansatte akademikere og andre kræver af følgeudgifter, for virkelig at kunne bedømme, om der er rimelighed i ansættelserne. Endvidere ville jeg meget gerne have, om vi med finansministeren i finansudvalget snarest kunne drøfte det spørgsmål, om der finder den helt rigtige koordinering sted mellem det arbejde, der foregår i lønningsrådet, og det arbejde, der foregår i finansudvalget, for lønningsrådet har jo i hvert fald ikke den mulighed, som vi har i finansudvalget for at bedømme de følgeudgifter, der kommer, og sætte dem i relation til udgiften ved en stillings opret-

[Lysholt Hansen.]

telse. Jeg mener også, vi fordomsfrit må se på, om der i ministerier og andre steder i styrelser og ude i institutioner ansættes personale, som efterhånden kommer ind i et rutinearbejde, der måske kunne udføres af andre med en lavere uddannelse. Det kan ikke være sådan — jeg siger heller ikke, det er sådan, men jeg siger, det kan ikke være sådan — at fordi et ministerium har fået et vist antal jurister, sidder de i årevis og arbejder med rutinesager, som, når en linje er lagt, lige så godt kunne behandles af et kontorphersonale af en vis karat. Jeg har en klar fornemmelse af — jeg kommer jo også i ministerier somme tider — at noget sådant finder sted, at man af gammel tradition sidder med en sagsbehandling, som måske kunne klares af andre, der så kunne benytte den ekspertise, som findes på det juridiske og andet plan, når man kom i tvivl om forskellige ting. Vi må overveje noget sådant.

Et af de store områder med hensyn til udgiftsstigninger er jo undervisningsministeriet. Jeg kan sige, at jeg er klar til at ofre næsten hvad det skal være på dette felt, bare jeg er helt sikker på, at vi får nøjagtigt det, vi skal have for hver eneste krone, det koster. Men jeg kan ikke nægte, at jeg blev noget pikeret, da jeg forleden dag læste en kronik i Politiken, skrevet af lektor ved landbohøjskolen Olesen Larsen, der i sin kronik skriver om de 4 milliarder kr., der indtil 1980 skal bruges til investeringer for at give den højere uddannelse sådanne vilkår, at denne uddannelse kan være tjent med det. Han peger i denne kronik på — og det har relation ikke blot til det lange sigt, men også til det korte sigt — at det er sådan, at der på laboratorier kun påregnes anvendt 20 skematimer pr. uge i undervisningen. Han påpeger, at udnyttelsesgraden af auditorier og lokaler for hold til undervisningen er ansat til 25 timer om ugen, og så spørger han — og jeg regner med, at han som lektor ved en højere læreanstalt har kendskab til det — om det virkelig kan være rigtigt, at man har en sådan tomgang på disse højere læreanstalter, samtidig med at man stiller disse krav og ønsker om investeringer på dette felt, som vi har meget vanskeligt ved at indfri. Han fremhæver også i sin kronik, at

det er sådan, at der kun er en effektiv undervisning i mange fag på ca. et halvt år. Hvis det er rigtigt, er det et spørgsmål, om vi ikke bør tage op til overvejelse at finde frem til en facon, så der kan gives undervisning hele året og måske dermed på den bestående plads eller i hvert fald ved en mindre udvidelse kan gives det antal studenter, der ønsker det, den undervisning, som der er så stærkt behov for.

Jeg har gerne villet nævne det, fordi jeg ikke synes, vi må undlade at tage disse ting op til overvejelse, når de er rejst fra så kompetent sted. Lektoren siger også, at den enkelte professors ønsker og vurderinger ofte er blevet fremsendt til de bevillende myndigheder, uden at de kollegiale organer ved universiteter og læreanstalter har ønsket eller forsøgt at vurdere rimeligheden af dem. Det er chokerende for mig, for jeg må jo regne med, at når vi her i tinget, hvor vi har vanskeligt ved at bedømme disse ting, får sådanne ønsker forelagt, er det en virkelig dybtgående undersøgelse, der ligger bagved.

Jeg har gerne villet nævne disse områder for at sige, at heller ikke disse felter, som jo ellers næsten er fredede i disse år, kan være uden for en kritisk bedømmelse.

Jeg skal som sagt ikke gå i dybden med nogen som helst af de økonomiske problemer i øvrigt, men jeg vil gerne slutte med at sige, at jeg håber ikke, at den tone, der har været her i folketinget i den sidste uge mellem partierne med hensyn til at snakke om værdighed og mindre værdighed og samarbejdsvilje og ikke-samarbejdsvilje, skal brede sig op til finansudvalget, for hvis den gør det, kan jeg godt sige, at vi på forhånd kan opgive enhver mulighed for at nå de besparelser, som i hvert fald jeg af hjertet, og jeg håber, vi alle af hjertet og ikke kun med munden, siger vi gerne vil være med til.

Damsgaard: Det, der falder i øjnene ved finanslovsforslaget for 1968-69, er nu alligevel den voldsomme udgiftsstigning, som det indebærer. I forslaget forudses en stigning på godt og vel 3.000 mill. kr., selv efter regulering for de stigninger, der skyldes omposteringer. Det er en stigning ud over de udgifter, der skønnes at blive i indeværende år, på ikke mindre end en 16-17 pct. Det betyder samtidig, at statens drifts-

[Damsgaard.]

og anlægsudgifter er næsten seksdoblet på de 14 år, hvor socialdemokratiet har været ledende i regeringen. Det er da et resultat!

Nu brugte det ærede medlem hr. Lysholt Hansen pegefingeren og sagde, at det var da helt mærkeligt, at nogen kunne blive forundret — ja, han siger: forarget. Det ved jeg heller ikke om der er nogen der bliver, men forundret, det synes jeg jo nok man kan være. Og hr. Lysholt Hansen mente, der var nogle folketingsmænd, der ville drage ud og fremkalde søde gys i de vinterkolde forsamlingshuse over det her. Det er nu ikke nødvendigt; det føler folk i de hjemlige omgivelser på deres krop.

Jeg må sige, at mig chokerer trods alt forslagets udgiftsstigning, ikke mindst på baggrund af erhvervenes og produktionens øjeblikkelige vilkår. De burde kunne få selv den nuværende regering til at rebe sejlene, og det er man måske også parat til nu. Der skal et ukueligt arbejdsmod og god vilje til hos de erhverv, der producerer og skal bære denne byrde, og mange er da også ved at segne under den. Det er jo fra produktionen, disse kolossale og stigende beløb i sidste ende skal hentes. Det offentlige, og det vil sige både stat og kommuner, har kun ét sted at hente sine penge: hos skatteborgerne, og de igen har kun ét sted at hente skattepengene, nemlig gennem erhvervslevets produktion og beskæftigelse. Der er ingen genvej her. Og hvor længe tror regeringen at erhvervslevet kan bære yderligere byrder, uden at det vil svække initiativ og ny produktionsudvidelse?

Jeg nævner dette på baggrund af de offentlige udgiftsstigninger, d. v. s. stigningerne i statens udgifter og i de udgifter, som lovgivningen pålægger kommunerne. I indeværende år forventer man at lægge beslag på ca. $\frac{2}{3}$ af den samlede produktionsstigning i samfundet, men ud fra det foreliggende finanslovsforslag må man skønne, at de offentlige udgiftsstigninger i det kommende år vil lægge beslag på en endnu større andel af den produktionsstigning, vi med rimelighed kan forvente. Altså mere end $\frac{2}{3}$ lægger det offentlige beslag på. Det giver den offentlige udgiftsstigning en særlig alvorlig karakter, fordi den lader så lidt tilbage til de mange nyttige og nødvendige formål. Det er jo den samme produktions-

stigning, der skal danne grundlag både for erhvervenes investeringer, for en forbedring af den meget omtalte og dårlige betalingsbalance, for at den enkelte kan opnå noget for en ekstra indsats i produktionen og for alle de andre gode formål, som vi gerne ser fremmet. Alt dette skal — hvis det skal ske, og det ønsker vi det skal — komme fra produktionsstigningen i erhvervene. Derfor må det være et centralt spørgsmål, når vi skal vurdere de offentlige budgetter, om de også lader rimelig plads tilbage til disse andre formål. Gør de ikke det, så kommer vi meget nemt i den situation, at produktionsfremgangen og dermed det reelle grundlag også for løsningen af de offentlige opgaver bliver svagere, end det havde behøvet at blive.

Jeg ønsker naturligvis ikke hermed at sige, at offentlige udgifter ikke er produktive eller nyttige; så enkelt er problemet jo ikke. Vi må nok snarere erkende, at løsningen af de offentlige opgaver på mange områder lader meget tilbage at ønske. Derfor står vi ikke over for at dele mellem nyttige og unyttige udgifter, men over for at dele mellem de nyttige udgifter, som vi magter at klare i år, og de nyttige udgifter, som den begrænsede produktionsfremgang tvinger os til at udsætte til senere, og i denne sammenhæng må der også ske en afvejning over for de mange nyttige og nødvendige opgaver, som trænger sig på på andre områder, i erhvervene og for den enkelte, og som afskæres i samme omfang, som det offentlige lægger beslag på produktionsfremgangen.

Jeg går ud fra, at det også er sådanne overvejelser, der ligger bag, når det har været oplyst, at regeringen forud har skåret for ca. $\frac{1}{2}$ milliard kr. væk af de forslag til finanslov, der oprindeligt kom fra de enkelte fagministre. Det kunne i øvrigt være af interesse at høre, hvad det er, regeringen har skåret væk med denne halve milliard kr., for jeg tror ikke, at nogen fagminister er kommet med unyttige udgiftsønsker — det kan være nyttigt at få dette slået fast, og det vil jeg gerne gøre. Jeg er enig med den ærede finanslovsordfører for socialdemokratiet i, at det kan være nyttigt at få det slået fast en gang imellem, fordi vi i finansudvalget, som det blev sagt fra hr. Lysholt Hansens side, gerne vil have et

[Damsgaard.]

sundt grundlag for diskussionen omkring de offentlige udgiftsønsker; ellers har vi heller ingen mulighed for — det er jeg enig i — i fællesskab at kunne begrænse dem.

Det vil ikke være svært at finde områder, hvor vi alle sammen gerne så en øget offentlig indsats, og det forslag, som nu ligger til behandling, er altså resultatet af regeringens afvejning. Det er regeringens forslag, både i henseende til udgiftsstigningernes samlede omfang og med hensyn til deres fordeling på de mange tusinde enkeltposter. Jeg har naturligvis noteret mig som noget særligt i år under alt det, der er gået forud for denne debat, at statsministeren har udtrykt sig positivt over for yderligere begrænsninger i udgiftsstigningerne, og det kan der være god grund til ud fra de synspunkter, jeg allerede har nævnt. Vi må naturligvis i det videre — dér tænker jeg på arbejdet i finansudvalget — se på, hvad der reelt ligger i statsministerens udtalte gode vilje. Men når statsministeren i denne forbindelse henviser til behandling i finansudvalget, giver det mig grund til et par mere generelle bemærkninger.

Finansudvalget er, i al beskedenhed, en god sikring mod unødvendige udgifter, og vi har da også fra tid til anden i de enkelte sager kunnet pege på mere økonomiske løsninger end de oprindelige forslags; men det er dog et spørgsmål, om det i den grad kan aflaste regeringen og de enkelte ministre for ansvaret for budgetternes tilrettelæggelse og forberedelse eller for den nødvendige udvælgelse blandt de opgaver, der alle er nyttige og ønskelige. Jeg gentager, hvad jeg før har sagt ved finanslovbehandlinger: i statens husholdning kan man heller ikke få alle ting på én gang.

Vi har jo efterhånden mange gange stået i den situation, at nedskæringer i det fremsatte finanslovsforslag var økonomisk nødvendige, og at nogle poster derfor i sidste øjeblik måtte beskæres og på et tidspunkt, da forberedelsen til deres gennemførelse var sket og der ude omkring, hvor det skulle etableres, var skabt forventninger til netop disse bevillinger, og vi har vist alle haft en fornemmelse af, at denne måde at begrænse de offentlige udgiftsstigninger på hverken

var den bedste eller en, der battede særlig meget. Det er nu engang regeringen og ministrene, som gennem administrationen har de faktiske muligheder og dermed også ansvaret for den detaljerede tilrettelæggelse og sammensætning af de offentlige budgetter. De reelle muligheder for at holde igen på den offentlige udgiftsstigning ligger på et tidligere stadium, nemlig i planlægningen, forberedelsen og rækkefølgen af de enkelte poster.

Vi står nu på ny i den situation, at regeringen ikke på disse stadier har sørgt for at afpasse de samlede udgiftsstigninger efter de samfundsøkonomiske muligheder, og skal denne afpasning nu ske i finansudvalget — og det vil jeg gå med til med god vilje — må det være en selvfølge, at den kun kan ske på grundlag af oplæg fra regeringen og fagministrene. Hvis vi skal undgå at gribe uheldigt ind i de enkelte projekters gang, må der være et meget nært samarbejde mellem de enkelte fagministre og finansudvalget og med oplæg fra ministrene. Det er ikke en undervurdering af finansudvalgets arbejde, men det er en erfaring, jeg har gjort. Vil man gøre noget godt og ikke skære forkert, må oplægget naturligvis komme fra den minister, der har administrationen af området under sig.

Jeg kunne tænke mig som et første udgangspunkt herfor at spørge, hvad regeringen anser for en rimelig samlet udgiftsramme for staten — man må jo gå ud fra, at det var det, der blev forelagt — en rimelig udgiftsramme, når man også skal levne plads til løsningen af kommunernes opgaver, til den eksportforøgelse, som må være — går jeg ud fra — et af devalueringens formål, til udbygning af erhvervenes og styrkelse af deres konkurrenceevne, til boligproduktionen, til en lettelse af erhvervenes likviditetsvanskeligheder og andre nyttige formål. Jeg går også ud fra, at der i statsministerens gode vilje over for begrænsninger af de offentlige udgiftsstigninger ligger, at man egentlig vil anse en mindre ramme end den, der er forelagt os ved finansloven, for forsvarlig; det må jo ligge i ordene.

Jeg mener, vi må have landets økonomi saneret, og tror, vi må indstille os på, at den engelske punddevaluering vil få mange følgerikninger herhjemme. Vi kan nok

[Damsgaard.]

ikke se dem alle i dag, men vigtigt er det, at vi træffer afgørelser, der styrker erhvervslevets konkurrenceevne og giver os nogenlunde frie hænder til at møde det uforudsete. Vi værner alle vor velstand — de, der har nogen — men vi kommer til at give afkald. De, der har mest, giver mest, ellers sanerer vi ikke vor fælles økonomi, og uden at det sker, kan erhvervslivet efter min mening ikke give den fremgang og give det grundlag for en solid, højere levestandard, som vi jo alle ønsker og stræber efter.

Jeg skal gerne bidrage til en indsats mod de alt for voldsomme offentlige udgiftsstigninger — og det mener jeg virkelig det er — ved at pege på nogle retningslinjer, som vi mener vil kunne hjælpe.

Det drejer sig først og fremmest om en udbygning af den flerårige budgetlægning, som venstre har presset på for at få gennem snart mange år. Jeg glæder mig over finansministerens forståelse og gradvise imødekommelse af vore synspunkter på dette område, men der var jo også i finansministerens fremsættelsestale oplysninger, som understreger behovet for at gå videre ad den vej. Finansministeren nævnte bl. a., at det personalebehov, som de enkelte institutioner forventer at få dækket i de kommende år, samlet langt overstiger det personale, som vil være til rådighed. Her er et af de områder, hvor en bedre planlægning bør sikre overensstemmelse. Vi har jo ikke megen glæde af at fremskynde en bestemt institutions udvidelse, hvis der først flere år efter vil være personale til at tage denne institution effektivt i brug. En sådan planlægning kan også sikre en bedre anvendelse og udnyttelse af de offentlige midler, så vi bedre kan sætte ind netop dér, hvor vi skønner flaskehalsen er. Det er jo også en besparelse at få mere gavn af skattepengene, og det er måske netop et af de områder, hvor man kunne spare noget ved at udnytte det, jeg kalder skattepengene, bedre.

På et konkret område, nemlig personalebehovet og uddannelseskapaaciteten inden for de sociale områder, husker jeg, at venstre rejste problemet sidste forår i investeringsudvalget. Vi fik tilsagn om en redegørelse til september i år, tror jeg. Der er,

så vidt jeg ved, stadig ikke kommet nogen — jeg kan selvfølgelig have overset den.

Et andet område er de såkaldte lovbundne udgifter, som hr. Lysholt Hansen også var inde på. Der lyder hvert år ligesom et lettelsens suk fra finansministeren, når han i sin fremsættelse kan skyde en stor del af udgiftsstigningen hen på disse poster, for det er, som om ingen rigtig har ansvar for disse såkaldte lovbundne udgifter, og så har vi det jo for de fleste, for alle.

Men jeg vil gerne sige: mon vi ikke skulle indse, at ganske som de beslutninger, vi træffer i år, kan have virkninger langt ind over kommende finansår, så kaster fortidens beslutninger skygger ind over det finansår, vi nu drøfter, og vi giver dem måske lov til at kaste skygge længe efter, at også deres baggrund er forsvundet. Her tænker jeg altså på disse næsten hellige såkaldte lovbundne udgifter. Det kunne sikkert være nyttigt, om vi gennemførte den regel, at enhver udgiftspost, hvis lovgrundlag ligger mere end 5 år tilbage, skulle tages op til en særlig vurdering, så vi derved bedre kunne sortere dem fra, hvis begrundelser i mellemtiden er forsvundet eller blevet meget svage. Jeg rejser det som et spørgsmål. Jeg tror, det kunne være nyttigt. En sådan regel kunne måske også bidrage til en løbende rationalisering af administrationen, for også forældede love kræver jo administration.

Den store administration skyldes bl. a., at folketinget giver administrationen for meget at administrere og nok tit glemmer at skære de administrative opgaver væk, som tiden er løbet fra. Når finansministeren desuden nævner, at ikke mindre end 1.900 mill. kr. af udgiftsstigningen skyldes pris- og lønstigninger, så giver det anledning til dels, som det alt er sket, at minde om finansudvalgets enstemmige opfordring til finansministeren sidste forår om særlig at være på vagt over for statens stadige personaleudvidelser, dels at pege på, at inflationen også ad denne vej kræver sin pris og gør skatterne større, end det ellers ville være nødvendigt.

For et par år siden blev der sat en tælling i gang af statens personale, og det har man moret sig lidt over. Jeg forstår, at man endnu ikke er blevet færdig med at tælle

[Damsgaard.]

— det er jo store tal, man må tælle til — men man er, så vidt jeg har skønnet, foreløbig — det fremgik af besvarelsen af et spørgsmål i går — nået til i hvert fald, at det offentlige beskæftiger omkring 300.000 mennesker og — jeg regnede det ud — med en samlet årlig lønudgift på 8-9 milliarder kr. Det er mange penge, det er jo også mange mennesker selvfølgelig, og det betyder noget for samfundets produktivitet som helhed, at denne store arbejdsstyrke anvendes rationelt.

Hvad angår det andet punkt: inflationen og de offentlige budgetter, så står vi jo her ved et af de centrale problemer i hele vor økonomi. Jeg skal ikke her gå ind i en lang debat om finanspolitikken og det offentliges øvrige påvirkning af samfundsøkonomiens udvikling; men det bør nok bemærkes, at den stærke udgiftsstigning praktisk taget ganske har sluttet det kasseoverskud, der tidligere af regeringen blev anset for nødvendigt for den økonomiske balance. Vi har jo ført mange debatter om kasseoverskud. I år blev kasseoverskuddet nedsat fra små 900 mill. kr. til 165 mill. kr. Det skete udtrykkeligt med henvisning til, at nedsættelsen i alt væsentligt blev modsvaret af, at kreditfristerne omkring momsens gennemførelse betød en stramning ud over, hvad der kom til udtryk på statens regnskab. I det forslag, vi behandler her, har udgiftsstigningerne reduceret kasseoverskuddet ned til ca. 50 mill. kr., og da man vel ikke har tænkt sig at gennemføre momsén én gang til, er det svært at få det helt til at stemme med finansministerens udtalelse i fremsættelsestalen om, at man fastholder den stramme finanspolitik, og at man også anser den for nødvendig; for en stram finanspolitik er jo ikke blot høje skatter — det har vi — det er også tilbageholdenhed med offentlige udgiftsstigninger, og det tyder finanslovsforslaget ikke just på at vi har.

I hele denne sammenhæng må jeg gentage, hvad venstres talsmænd gang på gang har peget på, og hvad venstres formand, hr. Poul Hartling, også understregede i åbningsdebatten, at det først formødne er, at inflationen og de stigende omkostninger holdes i ave, at erhvervene og de enkelte borgere lettes eller friholdes mest gørligt

for administrative byrder, så initiativ og kræfter kan samles om produktiv indsats, og at vi får en virkelig planlægning af det offentliges virke og en offentlig budgetlægning, der er afstemt efter produktionens muligheder. Det kan ikke være det sidste punkt, som jeg her har nævnt, finansministeren har taget hensyn til ved udarbejdelsen af det budget, vi drøfter. Det bør ske, at der bliver taget hensyn, inden budgettet når frem til vedtagelse senere på vinteren.

Jørgen Jensen: Mit partis ordfører vedrørende finanslovsforslaget, hr. Gottschalck-Hansen, er desværre blevet syg, og herefter har jeg med kort varsel måttet træde til som ordfører.

Statens drifts- og anlægsudgifter vil i henhold til det forslag til en ny finanslov, der foreligger, i finansåret 1968-69 stige med godt 3 milliarder kr. til 22.137 mill. kr. Jeg forstår, at der hertil vil komme udgifterne som følge af kronenedskæringen, og hvis vi yderligere tager hensyn til, at nok samtlige kommuner vil have stigende udgifter at afholde i det nye finansår — som de også følger — kan vi nok komme op på en samlet offentlig udgiftsstigning på ca. 4 milliarder kr., 4.000 mill. kr. Jeg nævner her i indledningen, at statens indtægter alene vil stige med 3.160 mill. kr. til 22,8 milliarder kr.

Det går temmelig stærkt nu. Statens udgifter bliver næste år mere end dobbelt så store som i 1963-64, og det samme gælder skatterne. Fra 1. april 1968 til 1. april 1969 skal vi i skatter og afgifter betale lige så meget, som vi betalte i 2 år fra 1. april 1963 til 1. april 1965. Lad mig opholde mig et øjeblik ved dette. Fra i år til næste år er skattestigningen lige så stor som det samlede statsbudget for 15 år siden. I løbet af disse 15 år er skatterne seksdoblet og de er steget betydeligt stærkere, end borgernes og virksomhedernes indkomster er. Vi kan skønne, at for 15 år siden udgjorde skatter og afgifter ca. 24 pct. af befolkningens indkomst eller af nationalindkomsten. Der har været en stærk stigning i dette tal. I 1963 var det steget til ca. 30 pct., og jeg skønner, at vi i det kommende finansår vil nærme os de 40 pct. af borgernes indkomster. Og så spørger man sig selv: hvornår når vi op på de fulde 50 og derefter de fulde 100 pct.?

[Jørgen Jensen.]

Se, da finansministeren præsenterede sin ny skatteskala, sagde han, at den betød nok skattelettelser for de fleste. Vi er jo inde i en skattereformperiode, og der siges mange ting i et sådan tidsrum; men jeg tror, at denne påstand vil finansministeren have noget svært ved at fastholde. Man ser af bemærkningerne til finanslovsforslaget, at finansministeren selv i det kommende finansår har regnet med en indkomststigning hos borgerne på små 10 pct., nemlig på 9,5 pct. Det er beskedent, men alligevel vil skatten på indkomst og formue i henhold til forslaget stige med godt 26 pct., og told- og navnlig forbrugsafgifterne vil i alt fald stige mere end borgernes indkomster, med små 14 pct. Jeg forstår herefter godt, at den tidligere finans- og tidligere statsminister Viggo Kampmann kan skrive, som han gjorde for nylig i Ekstra Bladet. Jeg vil gerne citere et lille stykke af denne artikel. Hr. Viggo Kampmann skrev dér:

„Mange vil nok hæfte sig ved, at man lader statens udgifter reelt stige mere end den samlede produktion. Det er nok ikke særlig heldigt at lade en så stærk stigning finde sted i en periode med stærke prisstigninger, og når regnskabet dag kommer, vil balancesummerne være endnu større som følge af de forventede prisstigninger ud over, hvad der er regnet med. Måske er det ikke en tilfældighed, at så store offentlige udgiftsstigninger og så store prisstigninger følges ad. Mange vil ligefrem mene, at de første er årsag til de sidste, og det er et spørgsmål, om man trods forsøgene på at fastholde balancen på budgettet helt kan afvise denne tankegang.“

Dette var altså, hvad fhv. finansminister Viggo Kampmann havde at sige om den ting.

Se, den voldsomme udgiftsstigning, som vi er inde i, tror jeg har store virkninger for erhvervslivet, og jeg tror ligesom Viggo Kampmann, at det er en væsentlig årsag til den inflation, vi har her i landet. Udgiftsstigningen medfører naturligvis og nødvendigt vis et betydeligt pres på arbejdsmarkedet, og det går ud over de erhverv, der skal producere og eksportere, og denne stærke udgiftsstigning forringer ganske utvivlsomt

befolkningens lyst til og interesse for at arbejde og også at spare op.

Derfor mener det konservative folkeparti, når vi nu i de kommende fire måneder skal behandle finanslovsforslaget, at det først fornødne og vigtigste middel til at bringe orden i samfundets økonomi må være alvorlige bestræbelser på at nedsætte de offentlige udgifter. Det samme tema er jo allerede berørt i dag af de to foregående ordførere, og jeg skal ikke komme ind på enkeltheder.

Jeg føler mig tilfreds med, at den socialdemokratiske finanslovsordfører, hr. Lysholt Hansen, i dag sagde, at vi skal tilstræbe enighed, når det drejer sig om besparelser og udsættelser af udgifter. Jeg går derefter ud fra, at den praksis, som hidtil har gjort sig gældende fra socialdemokratiets side, at hver gang vi andre kom med et besparelsesforslag, blev vi nærmest udsat for en hetz, nu er ophørt. På denne baggrund vil jeg gerne komme med nogle almindelige retningslinjer for, hvorledes jeg tror at mit parti vil gå med til den nødvendige korrektion af det danske statsbudget.

Se, det rimeligste ville vel være dette at fjerne og udsætte de udgifter på statsfinanserne, som er overflødige, fordi de hviler på en umoderne og dyr og indviklet administration. Det er en dagens opgave, som vi er parat til at tage fat på og medvirke til at løse. Herudover har vi mange gange peget på, at der i alt for høj grad manglede forbindelse mellem den ret til at bevilge udgifter, som f. eks., og ikke mindst, kommunerne har, og så det ansvar med hensyn til at skaffe dækning for de nødvendige udgifter, som burde følge med denne bevillingsret. Derfor henviser jeg til den administrative reform, som vi gentagne gange fra mit partis side har fremsat forslag om. Jeg tror, det er helt nødvendigt at få en sådan nærmere sammenhæng mellem bevillingsretten og pligten til og ansvaret for at skaffe dækning.

Jeg ved, at dette er et stort og indviklet spørgsmål, som vi slet ikke kan diskutere i enkeltheder i dag, men jeg vil nævne ordet bloktilskud som udtryk for, at mit parti for længst har erkendt, at der er særlige vanskeligheder for vanskeligt stillede kommuner, og dem er vi parat til at løse. For nylig

[Jørgen Jensen.]

havde jeg ved Vordingborg den glæde at diskutere med indenrigsministeren. Af de udtalelser, han fremkom med ved dette offentlige møde, forstod jeg, at regeringen nu var positivt indstillet på at slutte sig til denne tanke om bloktilskud til visse kommuner. Det glæder jeg mig over; men jeg vil samtidig mene, at hvis regeringen med større iver og større initiativ var gået i gang med en ændring af det hidtidige refusionsproblem og alt, hvad dertil hører, så var vi kommet længere i dag, end vi er, også med hensyn til en større kontrol over de udgifter, som det her drejer sig om.

Jeg henstiller, at regeringen nu intensiverer arbejdet med at finde et bedre system her, og i denne sammenhæng vil jeg gerne lægge et godt ord ind for, at vi skal have en endnu bedre budgetkontrol, også når det drejer sig om statens egne udgifter. Det er klart, at det kan først virke på længere sigt. Det, vi står over for, er at finde rimelige og passende besparelsesmuligheder på det forelagte finanslovbudget. Vi har fra vor side naturligvis lagt megen vægt på det tilsagn, som statsministeren gav forleden dag, da han sagde, at regeringen fandt det rimeligt, at finansministeren mødte, tit og ofte øjensynligt, i finansudvalget og dér med finansudvalget og dette udvalgs partier gennemgik budgettet ganske nøje med henblik på at finde yderligere besparelser ud over de besparelser og udsættelser af udgifter på ca. 500 mill. kr., som jeg forstår at finansministeren har nedskåret de enkelte ressortministeriers budgetter med i forbindelse med udarbejdelsen af selve finanslovsforslaget.

Vi er helt klart parat til at gå ind i et alvorligt arbejde på denne front, og jeg håber på et godt samarbejde, dels med finansministeren, dels med de andre politiske partier.

Jeg vil gerne sige, at denne nedsættelse eller udsættelse skal ikke berøre den sociale balance. Vi lægger fra vort partis side overordentlig vægt på, at borgerne i Danmark kan føle sig trygge, og vi lægger megen vægt på ungdommens uddannelsesmuligheder, på en rimelig social ydelse og et rimeligt socialt sikringsnet.

Jeg tror, at vi derefter skulle koncentrere interessen, sagt mere almindeligt, om et

par enkelte områder. Vi skal forsøge at reducere de planlagte udvidelser af statens virksomhed, og vi skal forsøge, om nogle af de udgiftslove, som endnu ikke er trådt i kraft, og nogle af de anlægsarbejder, som endnu ikke er påbegyndt, kan reduceres eller udsættes. Jeg ved, at der i mange tilfælde vil blive tale om udsættelser snarere end om direkte besparelser, og det kan godt være, det kommer til at koste nogle penge på længere sigt, men vi er i en tvangssituation, således at det er nødvendigt at tilpasse de offentlige budgetter til den forhåndenværende økonomiske situation. Jeg skal som sagt ikke komme ind på enkeltheder, men berøre ganske få ting.

Man kunne jo f. eks. spørge, om det er helt nødvendigt at have det fulde antal ministerier, temmelig mange, som vi efterhånden er kommet op på. Man kunne med rette tage fat på spørgsmålet om statens personale, det samlede personale. Her konstaterer vi en meget stor stigning. Den 1. april 1967 var der i henhold til anmærkningerne til finansloven 158.331 ansatte. Der forventes i indeværende finansår at være 163.656 ansatte — alle er nok ikke kommet til endnu — men i henhold til finanslovsforslaget skulle vi op på 168.000 i finansåret 1968-69; det betyder altså en stigning på i hvert fald omkring 5.000. Jeg mener, at vi meget alvorligt skal se på disse problemer, og jeg lyttede med stor interesse til, hvad hr. Lysholt Hansen havde at meddele i så henseende. Men jeg gør lige opmærksom på, at dette tal med en stigning på ca. 5.000 personer i statens tjeneste jo ikke giver det sande billede. Hertil kommer den udvidelse af arbejdskraften, som vil være beskæftiget ved statens anlægsvirksomheder samt ved de institutioner, som modtager offentlige tilskud, og økonomiministeren fortalte i går folkettinget, at den samlede arbejdskraft i staten og i disse forskellige institutioner nu var oppe på omkring 300.000. Det svarer nogenlunde til, hvad industrien har af arbejdskraft, dette erhverv, der producerer og eksporterer som en nødvendig forudsætning for, at vi i det hele taget kan have det rimeligt og godt her i landet.

Det er klart, at mit parti erkender, at der skal visse udvidelser til, når vi har vedtaget en lov; den skal naturligvis også administreres. Det gælder for personalets vedkom-

[Jørgen Jensen.]

mende, og det gælder også for bevillingerne; men jeg siger med hensyn til personaleudvidelsen, at det er vel et rimeligt mål at sigte efter i denne situation: måske at reducere udvidelsen til stort set det halve af, hvad der er foreslået.

Jeg skal derefter kun komme med en enkelt tanke, som allerede er fremført af mit partis politiske ordfører, hr. Poul Møller, om, hvor vi kunne tænke os at sætte ind, når det drejer sig om direkte besparelser på statsbudgettet. Det drejer sig om statens bygge- og boligfond, som jo er en nydannelse, som hverken mit parti, venstre, det radikale venstre eller liberalt centrum har stemt for. Der er nok en måde at hente ca. 250 mill. kr. på dér — eller et tal deromkring — selv om disse opgaver i vidt omfang skal løses.

Jeg vil da også nævne som en besparelser- eller udsættelsesmulighed de udgifter, som står på finanslovens § 26, vedrørende vejformålsudgifter, og på § 27, vedrørende statens anlægsudgifter som helhed. Jeg er helt enig med venstres finanslovordfører, hr. Damsgaard, i, at vi 17 mand oppe i finansudvalget meget vanskeligt kan pege på helt konkrete muligheder for indgreb, navnlig når det drejer sig om finanslovsforlaget anlægsbudget. Det er da klart, at vi ikke kan tage stilling til eller må have meget vanskeligt ved at tage stilling til, hvorvidt vi skal have en ny færge ved en eller anden overfart, hvorvidt den ene statsskoles udbygning skal fremmes før den andens osv. Her må ministrene, finansministeren og ressortministrene, komme og forklare os, hvilken baggrund der er for deres forslag, og hvilke muligheder de har for at foreslå reduktioner. Jeg skal vedrørende dette i øvrigt pege på, at mit parti har stemt imod love, f. eks. om opførelse af arbejderboliger på landet og nogle love af lignende art, hvor vi vil være villige til også at se på besparelser på budgettet vedrørende afholdelse af udgifter hertil. Jeg har allerede sagt, at de offentlige udgifter og finansloven og dermed finans-

politikken må tilpasses den almindelige økonomiske politik, som er aktuel, eller den økonomiske situation, som er aktuel, og sådan som den tegner sig i den nærmeste tid fremover.

Jeg tror, at også regeringen vil tilslutte sig den almindelige bedømmelse, at det ikke er gået så godt, som det burde være gået, og at det mere er gået skidt, end det er gået godt. Jeg skal ikke komme ind på enkeltheder her eller søge at dokumentere, hvorledes det erhvervsøkonomisk ligger, men understrege, at det er helt nødvendigt, at finanspolitikken tilpasses denne situation. Det drejer sig om — for at redde os ud af de vanskeligheder, landet og landets økonomi står i — at søge at sikre beskæftigelsen og eksporten ved at forbedre vor konkurrenceevne, ved at sætte produktiviteten op og omkostningerne ned. Jeg synes, det er med rette, at man også fra socialdemokratiets side peger på, hvor vigtigt det er at forøge kapitaltilførslen til erhvervslivet. Vi lægger overordentlig vægt herpå, vi lægger overordentlig vægt på, at vi får en væsentligt lavere rente end den, vi hidtil har arbejdet under. Men opgaven er vel egentlig så stor, at vi uden at bruge for kraftige udtryk kan sige, at nu drejer det sig om at bringe orden i samfundsøkonomien, sanere Danmarks økonomi, herunder den danske stats økonomi. Jeg tror, det er overordentlig vigtigt, for det er af denne økonomi uden for staten, vi alle sammen skal leve, og det er den, der er grundlaget for afholdelse af de 22 milliarder kr. store udgifter, som staten budgetterer med. Vi må vel herunder bl. a. søge at lette presset på arbejdsmarkedet; denne betragtning har relation til, hvad jeg sagde før vedrørende stigningen i statens personale.

Jeg vil herudover til slut endnu en gang minde regeringen om de positive erhvervspolitiske forslag, vi adskillige gange er kommet med, ofte sammen med andre partier, i dette efterår. Vi mener, at tiden nu snart bør være inde til, at regeringen erkender, at det var et fejlgreb, at man for-

[Jørgen Jensen.]

ringede de afskrivningsregler, som den selv tidligere havde fået vedtaget. Jeg mener, at der her er ting at gøre, som kunne bedre ikke alene erhvervslivets økonomi, men hele Danmarks økonomi. Den betragtning kan naturligvis gøres gældende: ja men så mister jeg som finansminister et provenu, fordi der vil være mindre, der indgår, hvis vi forbedrer afskrivningsreglerne. Heroverfor vil jeg minde finansministeren om, at der er sammenhæng i tingene på den måde, at hvis bedre afskrivningsregler kan medvirke til en større konkurrenceevne, en større produktion og en større eksport, så mister finansministeren aldeles ikke noget i provenu her.

Vi mener yderligere — og dér mener jeg at vi er helt på linje med regeringen og statsministeren. — at kreditrestriktionerne for det produktive og eksporterende erhvervsliv bør lempes, og vi mener, at regeringen igen skulle overveje sin stillingtagen til de forslag om retablering af kapitalbindingsordningerne, som vi gentagne gange har foreslået. Det var nogle af de ting, som kunne fremme erhvervslivet, dets vilkår, dets produktion, dets eksport og også fremme beskæftigelsen her i landet.

Jeg skal slutte med at tilsige regeringen, statsministeren, finansministeren og finansudvalgets formand et sagligt arbejde i finansudvalget med dette forslag, et sagligt samarbejde med henblik på at foretage de korrektiver af dette finanslovsforslag, som i den nuværende økonomiske situation er aldeles nødvendige.

Anden næstformand (Thestrup): Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 14.

Mødet udsat kl. 11⁵⁰.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Ømann: Da mit partis ordfører i disse sager, hr. Skræppenborg-Nielsen, først for nylig er vendt tilbage fra FN, har han bedt

mig om at overtage ordførerskabet ved denne lejlighed.

Vi har jo også her i dag måttet høre på klageråbet over statsbudgettets højde i forhold til de samlede indkomster her i landet, og det er jo en traditionel gammel borgerlig travet at kritisere et højt budgettal; så kan man derigennem fortælle folk, at der bliver mindre tilbage i deres egne lommer, og det er jo en enkel og overkommelig problemstilling; så slipper man for en nøjere analyse og bedømmelse af, om et højt budget er til gavn eller til skade for de kredse, man repræsenterer, for svaret på dette spørgsmål afhænger jo ikke af, hvor stort budgettet i sig selv er, men hvilket indhold udgiftssiden har.

Jeg kan jo nok forstå, at det kræver overvindelse at rive sig selv og vælgerne ud af den forestilling, at der til en god liberal politik svarer et lille statsbudget, og fra denne tankegang er springet jo ikke så langt til det meget aktuelle, at et højt statsbudget også skulle være ensbetydende med en erhvervsfjendtlig politik. Nu er det vel efterhånden blevet almindelig erkendt, at der til et givet erhvervsniveau kræves et betydeligt mål af offentlige foranstaltninger, hvis erhvervslivet overhovedet skal kunne trives. At der skal politi, havne og veje til, det er vel indlysende og accepteret for et halvt århundrede siden, efterhånden vel også, at en bestandig højnelse af uddannelsesniveaet, af højere undervisning og forskning, er uomgængelig, hvis et lands erhvervsliv ikke skal sakke agterud; men det kan også være gavnligt undertiden at tænke på, hvad sociallovgivning og sociale sikringsordninger betyder for lønfastsættelsen. Men dette her er jo helt generelle ting, som ikke generer liberale ideologer; man kan revidere læren en smule, men det er ikke til hinder for, at man stadig væk kan køre i den samme gamle skure.

Men der er en anden omstændighed ved situationen, som dog må genere noget, og som det åbenbart er nødvendigt at fastslå igen og igen, en ting, der må forurolige de liberale af hjertet. Se, der foreligger et budget, som er vokset med 3 milliarder kr.; det er en vækst på 17 pct.; regner man pris- og lønstigninger fra, ja, så bliver realstigningen 8 pct. Men dette budget på 22 milliarder kr., ja, med det forholdet det

[Ømann.]

sig jo sådan, at selv om det er et budget, så har hvert og et af de borgerlige partier i realiteten allerede stemt for disse udgifter, fordi det, der kan røres ved i dette budget, det, der aktuelt kan kritiseres fra borgerlig side med rette og med saglighed, det er jo en meget lille brøkdel af budgettet. Lovbundne og andre tilskud udgør 11,5 milliarder kr.; lønninger, som man ikke uden videre kan rokere med på kort sigt, udgør nær ved 7 milliarder kr.; andre driftsudgifter udgør 4 milliarder kr., og disse ting er konsekvenser af tidligere lovgivning. På samme måde forholder det sig med anlægsudgifterne, de består for størstepartens vedkommende i videreførelse af allerede tidligere truffne beslutninger.

Vi har altså på den ene side en liberal samvittighed hos de borgerlige, der byder de borgerlige partier at indskrænke statsbudgettet, og på den anden side kan man sige, at man har en liberal fanden, der får de samme partier til at stemme for et efter deres mening for stort og opsvulmet budget, når de stemmer for de enkelte udgifter; det er jo den slags modstrid mellem politisk agitation og faktisk handlemåde, som må skabe politiske tillidskriser i det lange løb, og som vel kan få historiens hjul til at dreje lidt.

Men denne, skal vi sige modstræbende de facto-anerkendelse af, at et så udviklet samfund som vort jo skal fungere, det er efter min mening ikke den eneste side af denne sag; der er jo samtidig tale om, at den private sektor ikke blot søger at skabe sig et tilpas miljø at virke i, men at denne sektor direkte søger statens støtte og så sandelig ikke siger nej til en håndsrekning, når det er aktuelt. Det kan vel nok i disse såkaldte erhvervsfjendtlige tider have en vis interesse at minde om denne side af budgettet også. Nu er det jo Danmarks mest liberale parti, venstre, der kommer ind som nr. 1. Der er landbrugsstøtte af den ene eller den anden art på op imod en milliard kr. på dette budget. Men der er også direkte erhvervsstøtte af anden art på i hvert fald $\frac{1}{2}$ milliard kr., og hertil kan vi så roligt lægge den milliardstøtte, der jo foregår over de stadig væk meget erhvervsvenlige skatteregler, vi har; den

erhvervsstøtte figurerer jo ikke på budgettet, men den er ikke desto mindre reel.

Se, disse forskellige former for støtte ydes jo uden betingelser af nogen art, for det har jo hidtil ligget bag ved det hele, at det private erhvervsliv kun kunne trives i den yderste uafhængighed af giveren, en uafhængighed, synes man, der undertiden kan grænse til utaknemlighed. Men mon dog alligevel ikke den tid er kommet, da erhvervslivet aktivt må gå ind i samfundslivet og erkende, at det ikke bare kan være en isoleret, privat sektor, men at det er nødvendigt at samordne aktiviteten med samfundets bestræbelser i almindelighed? Jeg synes, det er meget lidt, der hidtil er gjort fra erhvervsorganisationernes og fra de borgerlige partiers side for at samordne den private aktivitet ud fra samfundshensyn. Man har det indtryk, at disse organisationer har hænderne fulde med at føre krig mod det offentlige fremfor at gå ind i et samarbejde om at løse de strukturproblemer, der vitterligt findes, at medvirke til, at den statsstøtte, der ydes, også anvendes på den samfundsmæssigt mest gavnlige måde, at medvirke til en virkelig samordnende erhvervs politik.

For nu at vende tilbage til disse støtteforanstaltninger, ja, så er det vel efterhånden åbenbart, at der især med hensyn til landbrugsstøtten er grund til at overveje, om ikke disse subsidier kan gives på andre måder, som i højere grad ophjælper erhvervet som helhed fremfor hovedsagelig at være en kontant støtte til bestemte personer. Jeg vil tro, at det også politisk bliver lettere at afsætte penge til erhvervsformål, hvis disse midler får en direkte erhvervsmæssig virkning fremfor at være en uddeling af kontanter til individer.

Jeg tror, der findes adskillige upåagtede og passive udgifter på de offentlige budgetter, som man kunne gøre mere samfundsaktive. Man har indtryk af, at indkøb til offentligt forbrug foregår spredt og ret tilfældigt. Jeg ville tro, at et koncentreret indkøb kunne ophjælpe en branche eller en virksomhed, sætte den i stand til at levere billigere varer af bedre kvalitet, hvis man sikrede virksomheden en tilpas stor og sikker omsætning. Og kunne et sådant samspil ikke blive til gavn for både staten og

[Ømann.]

erhvervslivet som helhed? Man kan spørge: får staten og det offentlige virkelig de kvaliteter og de kvantumsrabatter, som en sådan stor køber kunne gøre krav på? Og her er der en særlig form for offentlige anskaffelser, som frembyder mulighed i den retning, en mulighed, som næppe er tilstrækkeligt udnyttet. Jeg tænker på statens og kommunernes byggevirkksomhed. Der er ingen, der skal bilde mig ind, at vårt samlede fond af teknisk viden er sat ind i denne branche i et omfang, som landet kan være tjent med. Når fortjenesten ved at bygge traditionelt fortsat er høj og god, ja, så er det naturligt, at der ingen grund er til at investere i en ny og kostbar teknik. Men her burde staten gå i spidsen. Der er tilløb til rationalisering i socialministeriets og undervisningsministeriets byggevirkksomhed; men mon ikke staten kunne gøre mere for denne branches udvikling gennem en mere formålsrettet og dristig politik? Det er jo undertiden overraskende høje kvadratmeterpriser, man præsenteres for i finansudvalgets aktstykker om offentlige byggerier. Med det offentlige byggebehov, som notorisk findes, og som forekommer uoverkommeligt, både teknisk og økonomisk, bør vi ikke fortsætte ad de traditionelle veje. Det er jo sådan, at der findes en række spredte byggeorganer i diverse ministerier, og boligministeriet blander sig lidt, men kan næppe overkomme at blande sig særlig effektivt og omskabende i denne byggevirkksomhed. Hvis de bestræbelser, der foregår alle disse steder, blev koordineret, mon der så ikke kunne skabes noget stort og godt? Mon ikke en formålsrettet udgiftspolitik på netop dette felt kunne skabe en formelig revolution i dansk byggeri og dermed en nedgang i byggepriserne, en nedgang i huslejen og dermed en nedgang i omkostnings- og renteniveaue? For det er jo vitterligt, at hele denne store branche har en overordentlig stor indflydelse på den samlede økonomi her i landet.

I øvrigt er statens anlægsbudget i dette lovforslag jo ikke særlig imponerende. Ja, det er mindre, end man kunne ønske, og det er langt mindre, end det reelle behov er. 1.500 mill. kr. — det er ikke noget imponerende beløb, netto ca. 170 mill. kr. mere end i 1967-68. Og heraf optages jo en meget stor del af gamle travere, projekter,

der for længst er sat i gang og nu er under udførelse. Der er dog grund til at glæde sig over det til boligfonden afsatte beløb på 300 mill. kr. Derimod er der ingen særlig grund til begejstring over, at der til forsvarsformål er afsat 344 mill. kr. på anlægsbudgettet, 54 mill. kr. mere end forrige år. Det er i hvert fald de 344 mill. kr. for meget, og det er en så stor del af det samlede anlægsbudget, at det virker anstødeligt, ligesom det virkede anstødeligt forleden dag netop i denne situation, da man kunne læse i aviserne om de 18 mill. kr., der skulle bevilges til anskaffelse af kørende artilleri.

Jeg vil også nævne her, at der jo på kapitalbudgettet findes en udgift på 15 mill. kr., der er afsat til udbetaling af erstatninger ved ekspropriation på Oksbøl-egnen til disse øvelsesområder. Jeg tror, at her er netop et felt, hvor mange andre end SF ville glæde sig, hvis der aldrig blev behov for at udbetale disse erstatninger.

Jeg skal erkende, at forsvarrets driftsudgifter er steget relativt moderat, men forargelsen holder sig jo, når man ser på personaleoversigten. Forsvaret tegner sig for 32.000 egentlig ansatte, d. v. s. de værnepligtige fraregnet, og lønudgiften er på 1,2 milliarder kr. Og det er jo ikke bare denne lønudgift, det drejer sig om; det er også tabt produktion til et meget større beløb og spildte langvarige uddannelser.

Jeg skal i øvrigt ikke gå ind på de enkelte poster på udgiftssiden, men sige et par ord om indtægterne. De indirekte skatter er forøget med ca. 10 pct. og de direkte, d. v. s. hovedsagelig indkomstskatten, med 23 pct.; det er efter min opfattelse en glædelig tendens bort fra den midlertidige ubalance mellem indirekte og direkte skatter, som indførelsen af merværdiafgiften en overgang måtte skabe. I øvrigt må jo skønnet over de forskellige skattearters provenu være behæftet med en vis usikkerhed, idet der indføres helt nye udskrivningsregler for det sidste kvartals vedkommende, når kildeskatten træder i kraft, og der skulle jo også helst undervejs ske en ommøblering af punktafgifterne.

Jeg har mærket mig, at der er tradition for, at man gør visse bemærkninger om kasseoverskuddet. Jeg tror ikke, det er

[Ømann.]

særlig relevant i denne situation; om budgettet er kontraktivt eller ekspansivt i økonomisk henseende, ja, det kan næppe bedømmes alene ved at se hen til kasseoverskuddet, og det er jo også efterhånden sivet ud, at der er love under vedtagelse og foranstaltninger undervejs, som vil forrykke de antagelser, man for nærværende kunne anlægge over budgettet og den almindelige økonomiske politik. Men jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at sige, at jeg er enig med finansministeren i, at det er nødvendigt fortsat at føre en stram finanspolitik. Det er vel også i denne forbindelse værd at bemærke, at der nu gennem merværdiafgiften er indbygget en vis stabilisator i budgettet, og denne konjunkturregulerende side af skatterne vil jo blive udvidet, når kildeskatten kommer.

Lad mig til sidst gøre et par bemærkninger af mere budgetteknisk karakter. Jeg synes virkelig, der er grund til at takke finansministeren for adskillige forbedringer, for rammebevillingssystemets gennemførelse, og her er der jo grund til at minde også om statsregnskabet for 1966-67, der nu for første gang omfatter samtlige til lægsbevillinger og tillader en egentlig budgetkontrol. Der er grund til at takke for den forbedrede samlede oversigt, for, at kasseoverskuddet nu kan aflæses direkte, for de gode personaleoversigter og for, at adskillige forældede konteringsmåder er taget ved vingeбенet.

Det 3-årige budgetoverslag, som vi har modtaget sammen med finanslovsforslaget, er jo ligeledes en ganske udmærket ting at læse som grundlag for gennemgangen af finanslovsforslaget, og det er glædeligt, at disse 3-årige budgetter nu kan blive udvidet til at være 4-årige. Jeg hæfter mig endvidere ved, at finansministeren har bebudet, at der for enkelte områder kan blive tale om en planlægning, der går langt ud over de 3-4 år, kommer til at spænde over 10 eller 20 år.

Men der er jo stadig langt igen, før vi har en egentlig planlægning, der tillader, at vi ikke, som det jo nu mange gange er tilfældet, må disponere ud fra en mangel-situation. Jeg kan i denne forbindelse ikke lade være med at udtrykke bekymring for den barberingsproces, der jo foregår i

finansministeriet, når styrelsernes forslag kommer ind. Er det mon en rigtig måde at prioritere opgaverne på? Men i øvrigt er en egentlig økonomisk debat vel ikke mulig, medmindre vi får også kommunernes planer med ind, og den er vel heller ikke mulig, medmindre man får den private sektor med ind i billedet, og vi må have planer, der altså går noget længere ud i fremtiden end 3 og 4 års budgetterne.

Men lad mig så også udtrykke en beklagelse af, at budgettet, som det er udformet og opstillet, blot er en liste over indtægter og udgifter, opstillet efter en vedtaget traditionel kontoplan, men at denne opstilling ikke giver grundlag for nogen driftsøkonomisk bedømmelse. Den afgiver egentlig heller ikke noget godt grundlag for en prioritering af formålene, af opgaverne, og det vil måske være muligt at supplere finanslov og statsregnskab med oplysninger, oversigter og statistikker, således at alt, hvad der virkelig er måleligt, også måles og lægges frem. Jeg hører ikke til dem, der evig og altid skriger EDB og elektronisk databehandling, men jeg tror nok, at netop på dette felt kunne disse maskiner komme ind.

Der er talt om besparelser. Jeg synes ikke, det er på sin plads ved denne førstebehandling at komme nærmere ind på, hvor der er sparemuligheder, men det forekommer mig, at der, bortset fra de nævnte militæruddgifter, må være mulighed for at kigge på de kommunale udgifter, som staten refunderer efter ret mekaniske regler. Det er vel især vejudgifterne, der her kommer i søgelyset. Men de virkelig store ting, der kan opnås ved en gennemgang af budgettet, det er jo ikke korttidsforanstaltninger, men det er, som jeg tidligere har nævnt, noget, som må vedrøre gammel lovgivning, herunder de forskellige lovbundne tilskud.

I øvrigt så vil jeg da gerne tilsige mit partis støtte til en gennemgang af finanslovsforslagets konti med henblik på, om der kan spares det ene eller det andet sted, men — det vil jeg gerne sige — det må ske under et samarbejde med styrelserne, for det kan være meget dyrt at spare på denne meget pludselige måde. Det kan være en besparelse, der i virkeligheden viser sig at være en fordryelse.

Grethe Philip: Finansministeren redegør i sin fremsættelsestale for den statsfinansielle udvikling i indeværende år. Det er efterhånden ved at blive tradition — og jeg anser det for en god tradition — at finansministeren først på efteråret i et samråd med finansudvalget redegør for, hvorledes statens indtægter og udgifter har bevæget sig i forhold til det budgetterede. Vi har også i år fået en sådan redegørelse, og finansudvalgets medlemmer er således allerede orienteret om, at bevægelserne på indtægts- og udgiftssiden regnes at ville afbalancere hinanden så godt, at de forskellige reserver til tillægsbevillinger, ny lovgivning og løn- og prisstigninger vil vise sig tilstrækkelige. Jeg vil gerne udtrykke min glæde over, at det således har været muligt at opstille og efterleve et realistisk budget.

Den store interesse samler sig her i dag om det fremtidige, d. v. s. dels finanslovsforslaget for det kommende år, 1968-69, dels de budgetoverslag, der er opstillet for de to følgende år, 1969-70 og 1970-71. Der synes i de senere år at hvile en næsten ulykkelig stjerne over behandlingen af finanslovsforslaget. Jeg tænker hermed på, at debatten tidsmæssigt flere gange er faldet sammen med debat om andre forslag, der ved eventuel gennemførelse ville øve betydelig indflydelse på den endelige finanslov. Dette gælder, som det vil være kendt, også debatten her i dag. Der er, når vi ser på den økonomiske situation i dens helhed, en nær sammenhæng mellem de to lovforslag, om hvilke vi skal stemme endeligt i morgen, og finansloven.

Jeg skal dog i det følgende bestræbe mig på at koncentrere mig om selve finanslovsforslaget og det dertil knyttede budgetoverslag. Jeg skal afstå fra at drage enkelte paragraffer og udgiftstal frem. Der vil jo nu i de kommende måneder blive foretaget en detaljeret gennemgang af hele det store materiale, vi har fået, hvor hver enkelt ny udgiftspost vil blive draget frem til beskuelse og vurdering. Derimod vil jeg fæste mig ved oversigterne over statens drifts- og anlægsbudget og over bevægelserne på drifts-, anlægs- og kapitalbudgettet.

Da finanspolitikken indgår som et vigtigt led i hele vor økonomiske politik, er det nødvendigt at gøre sig visse overvejelser om kasseoverskuddet og dets størrelse.

Kasseoverskuddet udgør i år kun ca. 50 mill. kr. mod foregående år ca. 165 mill. kr. Nu må det tages i betragtning, at kasseoverskuddet sidste år i realiteten var ca. 200 mill. kr. mindre, fordi man foretog en overførsel til staten af arbejdsløshedskassernes formue. På den anden side fremhævede finansministeren sidste år stærkt, at den forbrugsbegrænsende virkning af statens finanser var væsentligt større, end hvad der kunne afledes af kasseoverskuddet, fordi momsen vil virke tidligere ind på forbruget, end den ville indgå i statens kasse. Spørgsmålet er da, alt taget i betragtning, om der fra statens finanser vil udgå en mere eller mindre kontraktiv virkning end sidste år. Ved disse overvejelser må også indgå en vurdering af reserverne. Jeg har bemærket mig, at reserverne til pris- og lønstigninger er steget til 1,9 milliard kr., medens de for indeværende finansår, vel at mærke inklusive landbrugsstøtten, der vel andrager ca. 600 mill. kr., kun er sat til 1,3 milliard kr. Ligger der i realiteten her et skjult kasseoverskud? Og hvordan ligger det henholdsvis med og uden indefrysning af en dyrtidsportion? Jeg stiller spørgsmålene til finansministeren.

Jeg ville også være glad for at høre lidt om de overvejelser, finansministeren har gjort sig ved bedømmelse af, hvor stort kasseoverskuddet bør være, således som disse overvejelser formede sig dels ved udarbejdelse af finanslovsforslaget, altså før devalueringen, dels sådan som situationen ser ud nu.

Selv om tiden rider hurtigt, er det vel endnu værd at mærke sig den redegørelse, der blev fremsat af det økonomiske råds formandskab i september d. å. Formandskabet konkluderede dengang, at man ikke stod foran et stærkt og tiltagende opsving i den internationale konjunktur, men over for en forholdsvis langsom og gradvis genoptagelse af den økonomiske vækst i de vestlige industrilande som helhed. Og formandskabet opstillede som en forudsætning for en afdæmpning af prisstigningerne, at der føres en relativt stram finanspolitik, herunder at der ikke sker en for stærk stigning i de offentlige udgifter. Disse betragtninger gælder vel fuldt så meget efter devalueringen. Netop nu er det så vigtigt som nogen sinde at holde igen

[Grethe Philip.]

på det indenlandske forbrug. Ganske vist kunne den stigende arbejdsløshed her i efteråret vække nogen bekymring for den beskæftigelsesmæssige virkning af en begrænsning af forbruget, men arbejdsløsheden befinder sig dog endnu kun på ca. 3 pct.-niveauet, og netop de allersidste arbejdsløshedstal for november, offentliggjort af Danmarks Statistik i det seneste nummer af Statistiske Efterretninger, viser en tendens til en lille afsvækkelse eller i hvert fald til stagnation i ledigheden. Dette betyder, at det må være rigtigt og nødvendigt at holde igen på det indenlandske forbrug, hvis vi skal muliggøre udvidelser i eksportindustrien. Vi må også i denne forbindelse huske, at vort prisniveau i de seneste år ikke alene er steget meget betydeligt, absolut set, men også, hvad der er betydelig værre, er steget stærkere end i de lande, vi skal konkurrere med. Vi havde sidste år fra juli 1966 til juli 1967 den tvivlsomme ære at have førstepladsen i prisstigninger inden for kredsen af EFTA-lande, fællesmarkedslande samt USA, Japan m. fl. lande. En vis dæmper på det indenlandske forbrug er nødvendig; så langt er vi vist også enige med finansministeren. Spørgsmålet er blot om måden, hvorpå vi skal holde igen. Der står jo forskellige muligheder åbne enten i form af skatter — og der er jo flere forskellige former for skatter at vælge imellem — eller i form af besparelser på udgiftssiden.

Vi har fra mit partis side givet udtryk for, at der burde ske besparelser på det offentlige budget. Og vi har ganske konkret peget på to store udgiftsområder. Dels bygge- og boligfonden, som vi har foreslået væsentligt beskåret ganske på linje med vort forslag under debatten omkring oprettelsen af en boligfond, dels militærudgifterne, hvor vi ligeledes har foreslået besparelser, sammenlagt besparelser på 400-500 mill. kr.

Disse konkrete forslag er ikke blevet mødt med megen imødekommenhed — det kan man vist sige — af regeringen. Men jeg har noteret mig, at statsministeren under første behandling af lovforslaget om indfrysning af en dyrtidsportion udtalte, at regeringen har foreslået, at finansministeren sammen med finansudvalget foretager en

gennemgang af alle poster, såvel de militære som de civile, med henblik på at finde besparelser, således at de offentlige finanser yder et bidrag i den foreliggende situation. Dette er siden blevet fulgt op af forskellige udtalelser fra det socialdemokratiske parti. Jeg takker statsministeren for det tilbud, der er givet, og tilsiger mit partis positive medvirken.

Jeg har foreløbig særlig hæftet mig ved den side af finanslovsforslaget, der vedrører statsfinansernes indvirkning på den samlede økonomiske situation. Men der er naturligvis også en betydelig interesse forbundet med de samlede udgifters absolutte højde som udtryk for den andel af nationalindkomsten, der beslægtelses af staten.

Det var jo i forvejen sivet ud, at vi kunne vente os stigninger i de samlede udgifter på ca. 3 milliarder kr. Det mildnede lidt på choket, men det er og bliver en overordentlig stor stigning. Selv om vi tager hensyn til, at den reelle stigning i statens udgifter kun ligger på ca. det halve, altså på ca. 1,5 milliard kr., er vi alligevel nu oppe på en stigning i statsudgifterne, der er så stor, at den praktisk talt opæder væksten i nationalindkomsten, der vel for det kommende år kan sættes til noget i retning af 2 pct. Helt bortset fra overvejelser i forbindelse med kasseoverskuddet må denne vældige vækst i de offentlige udgifter begrunde et nøje studium af årsagerne til væksten og mulighederne for på kort eller længere sigt at holde igen.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke for de meget værdifulde oversigter, der meddeles i anmærkningerne til finanslovsforslaget til belysning af udgifterne. Der har allerede været en del opmærksomhed omkring den betydelige stigning, der stadig finder sted i personaleudgifterne, og flere af de tidligere ordførere har uddybet det nærmere.

Jeg vil gerne særlig pege på den overordentlig store vækst i tilskuddene fra 8,9 milliarder kr. i 1967-68 til 11,4 milliarder kr. i forslaget for 1968-69. Da langt den største del af disse tilskud er lovbundne, vil de praktisk talt ikke være til at røre ved på kortere sigt.

Disse lovbundne tilskud, der som sagt er i betydelig vækst, hænger nøje sammen med hele vort refusionssystem. Departements-

[Grethe Philip.]

chef Erik Ib Schmidt gik ifølge et referat i pressen til angreb på refusionsordningerne i et foredrag, han holdt i tirsdags i Nationaløkonomisk Forening. Jeg forstår, at det ikke mindst var vejudgifterne, der blev taget under kritisk behandling.

Spørgsmålet har været rejst utallige gange her i folketinget. Det har også været rejst af mig selv ved tidligere finanslovdebatter. Vi må nu håbe på meget snart at høre fra byrdefordelingsudvalget, så vi kan komme videre i denne sag. Det er klart, at der er nogle særlige hensyn at tage til de små og fattige kommuner, men der må kunne findes en ordning, så adskillelsen mellem, hvem der betaler, og hvem der sætter i gang, ikke virker så uhensigtsmæssig og til tider helt urimelig som nu.

Vi erkender, at vi ved at medvirke til gennemførelse af udgiftkrævende lovgivning også må tage et medansvar, når regningen præsenteres. Jeg tænker her også på anlægs- og driftsudgifter på de områder, der har været stærkest i vækst i de senere år, såsom udgifter til uddannelse, sociale foranstaltninger, sygehuse og u-landshjælp. Vi vil fra det radikale venstres side være yderst varsomme med at besvære disse områder. Men væksten i udgifterne er så stor, ja, næsten eksplosionsagtig, at det er nødvendigt stadig at have et overblik over situationen og også på længere sigt foretage en prioritering af de mange store opgaver, der trænger sig på.

Hr. Hilmar Baumgaard har ved adskillige lejligheder her i tinget peget på nødvendigheden af at foretage en sådan prioritering. Da investeringsudvalget i sin tid blev oprettet, var det tanken, at man her skulle finde frem til en prioritering af investeringerne. Så vidt jeg forstår, har arbejdet i udvalget stået i stampe, hvad jeg beklager. Jeg håber, der er en lille lysning at øjne med større interesse for en bred medvirken i dette vigtige udvalg.

Det er jo nemlig rigtigt, som hr. Damsgaard har sagt tidligere under debatten her i dag, at den virkelige gennemgang og vurdering af de forskellige udgiftsposter vanskeligt kan foretages i finansudvalget, den må foretages på et langt tidligere tidspunkt, altså ved udarbejdelsen af finanslovsforslaget, ja, måske i virkeligheden på et endnu tid-

ligere tidspunkt. Herved kan man sige at man lægger ansvaret over på regeringen, og det kom jo også frem i hr. Damsgaards indlæg, at han mente, at det måtte være regeringen, der først og fremmest havde ansvaret for denne prioritering. Men jeg synes, at oppositionen ved at tage det på den måde slipper for let fra det. Jeg mener, at vi ikke mindst i en periode, hvor vi har en mindretalsregering, må være indstillet på fra oppositionens side at tage et medansvar. Og derfor mener jeg også, at der i investeringsudvalget bør foretages disse brede overvejelser, hvor regering og opposition i fællesskab foretager en vurdering og tager et medansvar for, hvordan vi fremover skal lægge vort offentlige budget til rette.

Der er jo også det ved det, at investeringerne, som vi dér drøfter, medfører ikke bare udgifter i det år, hvor investeringerne foretages, men de binder os jo i en lang årrække fremover til driftsudgifter, noget, som måske ikke i almindelighed er tilstrækkelig påagtet, men i virkeligheden er bindingen ved investeringerne måske nok fuldt så stor i form af de driftsudgifter, de indebærer, som i form af selve investeringsbeløbene.

Gennem de nye budgetoverslag har regeringen givet et værdifuldt bidrag til en vurdering af udgifterne for de nærmeste år. Det er et meget stort materiale, der giver et væld af oplysninger, som det er værdifuldt at vi får stillet til rådighed. Materialet og oversigterne er udvidet siden sidste år, hvad vi kun kan være glade for, men det ville nok lette anvendelsen i årene fremover, hvis disse budgetoversigter snart kunne finde en fastere form. Og så må jeg som en lille parentes bede om, at man nu ikke yderligere formindsker typerne, når man får trykt dette budgetoverslag. Beløbene bliver jo ikke mindre af, at tallene skal ses under en lup.

Det er et materiale, der kræver længere tids studium. Foreløbig har jeg særlig hæftet mig ved hovedoversigten over udviklingen i statsbudgettet i de kommende år. Efter overslaget er der tale om yderligere reelle stigninger oven på de 8 pct., der foreslås i det foreliggende finanslovsforslag, nemlig 6 pct. fra 1968-69 til 1969-70 og 4 pct. fra 1969-70 til 1970-71.

Man må gøre sig klart, at de reelle stigninger i årene efter 1968-69 i virkeligheden vil blive væsentligt større, fordi man ikke i

[Grethe Philip.]

budgetoverslaget har indregnet reserver til ny lovgivning og til tillægsbevillinger. Meget tyder altså på, at om vi følger budgetoverslagene, og hvis tilvæksten i nationalindkomsten i de næste år bliver noget mere moderat, end vi har vænnet os til i de foregående år, f. eks. bliver 2-3 pct. årlig, så vil statsbudgetterne også i de kommende år beslaglægge, ja, man kan vel næsten sige den helt overvejende del af væksten i nationalindkomsten.

En sådan udvikling kan jo vurderes højest forskelligt. Jeg tvivler ikke om, at der fra visse sider vil være meget store betænkeligheder, men vi må dog ikke glemme, at de krav, befolkningen stiller og vil stille i de kommende år til en forbedring og betryggelse af deres levevis, i meget høj grad netop går på ydelser stillet til rådighed af det offentlige, hvad enten det nu drejer sig om fri adgang til uddannelse, pladser på sygehuse eller plejehjem eller gode vejforbindelser. Hvis vi ikke vil holde stærkt igen på udgifter til disse formål og holde så stærkt igen, at det vil føles som en betydelig underforsyning med livsnødvendige ydelser, må hver enkelt af os til at indstille sig på, at der ikke yderligere kan blive så forfærdelig meget tilovers til foregelse af det rent private forbrug. Og så må også de forskellige grupper og organisationer indrette deres løn- og indkomstkrav derefter.

Jeg tror, der er ved at vinde en bredere forståelse frem i befolkningen for den økonomiske sammenhæng. Det gælder både mand og mand imellem og inden for organisationerne. Oprettelsen af det økonomiske råd og de redegørelser, der er fremkommet fra formandskabet, har i høj grad medvirket til denne forståelse. Derfor lægger jeg stor vægt på, at rådet fortsætter sit arbejde og sine drøftelser, og jeg mener, det ville være ulykkeligt, som det er blevet ventileret engang for ikke så forfærdelig lang tid siden fra en vis side, om selve rådet blev afskaffet og kun formandskabet blev bibeholdt. Det er jo ikke mindst den uforpligtende menings-

udveksling og konfrontationen med andres synspunkter, der er så værdifuld.

Jeg beklager dybt, at den politiske situation har udviklet sig sådan, at der er skabt en barriere, som truer med at hindre, at vi netop nu i denne situation kan drage nytte af den voksende erkendelse blandt lønmodtagerne af den økonomiske årsagssammenhæng.

Skal vi mere varigt vinde forståelse for nødvendigheden af betydelige offentlige udgifter, både anlægs- og driftsudgifter, må der til stadighed anvendes den yderste omhu på at rationalisere det offentliges virksomhed og på at skære unødige omkostninger bort. Der findes her en betydelig træghed, som er vanskelig at overvinde, men som så meget mere må være underkastet stadig opmærksomhed.

Vi må også komme ind på at anskue lovgivningen i større enheder for derved at opnå rationaliseringer. Jeg tænker her ikke mindst på vort sundheds- og tryghedssystem, hvor der vil kunne opnås store fordele ved en bedre koordinering.

Det siger sig selv, at jeg ikke med de tidligere bemærkninger er sluttet op om de enkelte dele af regeringens budgetoverslag — regeringen har jo også for sit vedkommende fremlagt det som foreløbige overslag — men jeg har ønsket at give udtryk for, at mit parti er klar over, at der i de nærmeste år forude ligger store udgiftkrævende opgaver, som det offentlige bør tage op til tryghed for borgerne og til sikring af fremtidig udvikling og vækst i samfundet. Det bliver regeringens og folketingets ansvar at fastholde overblikket og derudfra at foretage den nødvendige prioritering til løsning af disse opgaver.

Med disse betragtninger kan jeg tilsige mit partis medvirken til en nøje gennemgang af finanslovsforslaget.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Det, der kalder mig herop, er fru Grethe Philips bemærkninger om,

[Lysholt Hansen.]

at investeringsudvalgets arbejde står i stampe. Jeg vil da gerne allerede med det samme sige, at det er i hvert fald ikke en bebrejdelse, der kan rettes mod regeringen. Jeg erkender, at det er sådan, det har stået i stampe, men det er jo partier i den anden side af salen, specielt et enkelt parti, det konservative folkeparti, der ikke har ønsket, at dette arbejde skulle komme til at skrیده, således som vi andre har ønsket det. Regeringen har fra starten stillet sig helt imødekommende på dette felt, sagt, at man var klar til at stille alt materiale til rådighed, endog inden det endnu havde været behandlet i økonomiudvalget, hvis folketinget havde ønsket at være med i et arbejde med prioritering af opgaverne.

Derfor vil jeg gerne understrege, at denne bebrejdelse, at opgaverne måske ikke her er klaret på den rigtige måde, kan i hvert fald ikke falde tilbage på regeringen. Det er gået på denne måde nu i 2 år, og jeg vil da gerne sige, at på det sidste møde — det havde vi den 22. november — forsøgte jeg som formand for udvalget igen at få dette arbejde i gang og se, om vi kunne blive enige om virkelig at gå ind i en prioritering. Der skulle gives besked herom, når man havde behandlet det i grupperne. Vi har i dag den 14. december, og jeg har endnu intet hørt. Jeg vil bare understrege, for at det skal være helt klart, at der i hvert fald hverken fra regeringens eller socialdemokratiets side er manglende interesse eller vilje til at gå ind i det arbejde: det har vi været klar til i flere år. Men det er et forpligtende arbejde, hvis der skal komme noget ud af det, akkurat som det arbejde, vi skal udføre i finansudvalget med henblik på besparelser.

(Kort bemærkning).

Jørgen Jensen: Som bekendt er hr. Lysholt Hansen både formand for finansudvalget og formand for investeringsudvalget, og jeg apprecierer hans virksomhed i begge relationer — for at snakke såkaldt moderne dansk. Det er rigtigt, at vi den 22. november blev indkaldt til et møde i investeringsudvalget for at drøfte en eventuel ændring af det kommissorium, som dette udvalg hidtil har arbejdet på, og denne behandling

skulle, så vidt jeg forstår, videreføres, efter at grupperne havde drøftet selve spørgsmålet. Men jeg erindrer ikke, at jeg fra hr. Lysholt Hansen som formand for investeringsudvalget eller fra folketingets bureau har modtaget nogen som helst indkaldelse til et nyt møde, hvor gruppernes beslutninger angående det fremtidige arbejde i investeringsudvalget kunne forelægges til videre overvejelse i investeringsudvalget.

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Jeg vil gerne på foranledning af hr. Lysholt Hansens bemærkning her præcisere, at der ikke i mine udtalelser lå nogen brød imod regeringen, sådan var det heller ikke formuleret. Men af det materiale, jeg modtager fra investeringsudvalget som suppleant for mit parti, kan jeg se, at det arbejde, der dér er foregået, skrider så langsomt fremad, at jeg må beklage, som det hidtil har udviklet sig.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Til hr. Jørgen Jensen vil jeg gerne sige, at det må bero på en misforståelse eller på, at man ikke har fået læst materialet. I sidste møde forlangte netop hr. Jørgen Jensen, at der skulle udsendes et referat af mødet, og dette referat slutter med en ganske klar besked om, hvad der var besluttet i mødet, nemlig at grupperne, når de havde behandlet sagen, skulle give mig besked, så jeg kunne indkalde til et nyt møde. Jeg har ikke fået en sådan besked fra nogen gruppe, der er repræsenteret i udvalget, og før jeg får denne besked, kan jeg ikke gøre noget. Det er en ganske klar aftale; det står oven i købet nedfældet på papiret, der er tilsendt medlemmerne af udvalget, men jeg har ikke modtaget en sådan besked fra nogen endnu.

(Kort bemærkning).

Jørgen Jensen: Mit spørgsmål til investeringsudvalgets formand ville egentlig have været, hvorvidt han havde modtaget besked fra andre partier, men også fra sit eget parti. Jeg forstår, at det har han ikke. Men så er der da ingen grund til at nævne specielt mit parti som værende et parti, der forsøger at trække denne sag i langdrag. Vi er da parat til at svare hvad dag det skal være.

Poul Antonsen: Mens vi i en lang periode har levet under sådanne forhold, at en vækstrate i det danske samfund på 3½-4 pct., altså en stigning fra år til år i den samlede indkomst målt i faste kroner af denne størrelse, har været mulig, er vi i øjeblikket inde i en væsentligt langsommere vækstrate, ca. 2 pct. om året. Samtidig med at det forhold gør sig gældende, at de samlede indkomster kun stiger omkring 2 pct., står vi nu her og behandler et finanslovsforslag, hvor den reale stigning i forhold til indeværende år er ca. 8 pct., og selv om budgetoverslaget for de følgende år kunne tyde på, at stigningerne i disse år skal være knap så store som 8 pct., er der alligevel tale om en betydelig stigning, og vi ved vel også, at der er grund til at forvente, at inden vi når frem til disse år, vil der her i tinget være vedtaget nye love, som medfører, at tallet måske kommer op i samme størrelsesorden, som vi nu i dag diskuterer.

Vi vender os ikke principielt mod denne udvikling; jeg kan give fru Grethe Philip ret i betragtningerne om, at der er en lang række offentlige opgaver, som vi løser i fællesskab, og som stiller stadig større krav, og jeg vil da også gerne være med til at erkende, at mange af de opgaver, som vi står over for, er opgaver, der burde have været løst for flere år siden, at vi ikke i 40'erne og 50'erne har gjort tilstrækkelig meget for at løse disse opgaver, og nu er det, som om mange ting hober sig op. Men det er da også til at forstå, at denne kraftige stigning, som vi her står over for, må give anledning til, at en stor del af ordførernes taletid anvendes til at diskutere besparelsesmuligheder.

Må jeg om dette principielt sige, at det er jo i og for sig for primitivt, at det skal foregå på denne måde. Vi må erkende, at vi selvfølgelig må deltage i denne debat om besparelsesmuligheder og ligesom andre partier erklære os fordomsfri over for mulighederne for besparelser, men alligevel vil jeg tillade mig at kalde det for primitivt, at vort system alligevel er sådan, at det nu på dette sene tidspunkt er nødvendigt at stå og diskutere besparelser. Det, der er indeholdt i finanslovsforslaget, er jo i det store og hele udgifter i henhold til love, der er vedtaget i dette ting, og man burde, da man vedtog dem, have haft en oversigt.

Vi mangler i høj grad oversigt, vi mangler planlægning, og vi mangler prioritering.

Jeg kan derfor med det samme sige til investeringsudvalgets formand, som jeg gjorde det allerede ved mødet, hvor vi diskuterede spørgsmålet, at vi naturligvis giver principiel tilslutning til, at investeringsudvalgets mandat udvides, således at man dér i højere grad kan gå i gang med at diskutere den overordnede planlægning og derved få mulighed for en bedre diskussion af prioriteringen. Men vi mener ikke, at dette er tilstrækkeligt. Vi har også peget på, at det vil være nødvendigt, at man inden for regeringen i højere grad får samlet disse problemer, og har peget på, at man i regeringen burde samle både den økonomiske og fysiske planlægning inden for ét ministerium. Vi har ikke stillet krav om, at der nødvendigvis skal oprettes et nyt ministerium, men om, at disse ting som sagt samles inden for ét ministerium, således at man dér på embedsmandsplan og på regeringsplan har mulighed for at overse det. Når man så samtidig udvider mandatet for investeringsudvalget, vil der blive meget bedre grundlag for en frugtbar debat om, hvad man vil, og hvornår man vil gennemføre de forskellige opgaver, der skal løses.

Foruden min principielle indvending mod, at det skal foregå på denne primitive måde, at man nu skal begynde at trække noget tilbage, som er vedtaget, vil jeg yderligere specielt advare mod, hvad vi tidligere har oplevet. Jeg kan bl. a. huske, at man for 4-5 år siden pludselig skulle foretage besparelser, og at man satte ting, der var sat i gang, i stå, ofrede betydelige beløb på at skærme det, der var bygget, mod vejr og vind og andre ting, og da man så byggede færdig senere hen, blev det alt i alt væsentlig dyrere. Det kan være en særdeles farlig måde, en særdeles dyr måde at spare på, og derfor vil jeg som sagt meget anbefale, at man i stedet for får organer, der kan planlægge og prioritere.

Må jeg føje til, at hvis investeringsudvalget får dette udvidede mandat, vil man jo dermed have pålagt dette udvalg en meget stor byrde. Jeg skal ikke i den forbindelse diskutere, om man så skulle lægge vægt på at have en formand, som kunne koncentrere sig om dette problem, men i højere grad pege på, at det vel nok ville være

[Poul Antonsen.]

værd at overveje, at dette udvalg i højere grad blev udstyret med sine egne eksperter, som var udvalgets eksperter, og som man kunne spørge uden at gå vejen over ministeren. Det er meget væsentligt at styrke folketinget, styrke folkestyret i forhold til regeringen, det betragter vi det i hvert fald som og kan derfor ikke se det rimelige i, at alle teknokraterne og specialisterne står til regeringens rådighed; også folketinget bør styrkes på dette område.

Når vi i øvrigt skal diskutere besparelsesmuligheder, kan det naturligvis kun glæde liberalt centrum, at den socialdemokratiske ordfører her trækker frem en kronik, som et medlem af liberalt centrums forretningsudvalg, lektor Peder Olesen Larsen, for nylig har skrevet i Politiken, og hvor han netop diskuterer en flig af hele denne problemstilling. Det er i høj grad ting, som har været drøftet inden for liberalt centrum, og nogle af dem er altså sluppet ud til offentlig debat på denne måde. Vi glæder os over, at det også kan give anledning til overvejelser inden for socialdemokratiet.

Der er mange overvejelser, man kunne gøre sig, når man vil gå videre i denne debat. Man kan jo for det første konstatere, at vi inden for den offentlige sektor ikke har de mekanismer, der normalt i det private erhvervsliv fører til, at opgaverne bliver løst så billigt som muligt. Tværtimod har vi jo inden for det offentlige, i hvert fald ifølge den spøgefulde del af litteraturen, nogle andre love, nogle af Parkinsons love, som peger på, at lønningerne kan gå hen og blive dyrere, end de gerne skulle være. Og mens vi principielt giver tilslutning til alle de opgaver, der i dag løses af det offentlige, har vi samtidig den indvending, at vi virkelig må anstrenge os for at sikre, at disse opgaver altid løses så billigt som overhovedet muligt. Vi må på forskellig vis forsøge at indbygge mekanismer, der fører til, at disse opgaver ikke giver anledning til overflødig administration og til for store institutioner til løsning af dem.

Man kunne diskutere andre fremgangsmåder end den, som allerede har været omtalt af flere, med en udvidelse af investeringsudvalgets kommissorium; man kunne

også diskutere f. eks. de refusionsordninger, vi har, og som flere har været inde på. Vi har fra liberalt centrums side for vel snart et år siden fremsat forslag til en kommunal skattereform; det indgår jo nu i den debat, som forhåbentlig snart også føres effektivt her inde i tinget om byrdefordelingen, og vi har netop i disse forslag peget på, at på et par områder var der en mulighed for at indrette refusionssystemet på en sådan måde, at det virker i den rigtige retning, at vi på det punkt får en mekanisme, der trækker i den rigtige retning.

Som eksempel kan jeg nævne tilskud til skolevæsenet i kommunerne, hvor staten jo i dag betaler 85 pct. af driftsudgifterne, i hvert fald af lærerlønningerne. Dér har vi peget på den mulighed, at man i stedet for kunne yde kommunerne et tilskud på 85 pct. af det, det i gennemsnit koster at holde et barn i skole, altså i landet som helhed, ikke inden for den pågældende skole. Kommunerne skulle naturligvis opfylde de krav, som lovgivningen stiller til skolevæsenet, men derudover ville det være op til den enkelte kommune at gennemføre løsningen af disse opgaver så billigt som overhovedet muligt.

Noget tilsvarende har vi peget på i forbindelse med tilskuddene til amterne til hospitaler. Også dér kunne man yde et bloktilskud i forhold til indbyggerantallet, måske med særlig hensyntagen til antallet af gamle i det pågældende amt, og så i øvrigt overlade til amtet selv at indrette sit hospitalsvæsen. Det ville være decentralisering, og det ville også styrke det lokale selvstyre.

Man kunne måske også gå videre ad den vej. Man kunne måske ligefrem finde frem til en række statsinstitutioner og sige, at de får visse bevillingsrammer, eller de får et vist beløb i forhold til et eller andet objektivt kriterium. Kunne man ikke ligefrem overveje også at anvende et sådant system over for vore universiteter, sige, at nu har I hidtil fået 150 mill. kr., eller hvor meget det nu er, om året, det bliver I ved med at få, så kan I i øvrigt slås om det indbyrdes?

Hr. Lysholt Hansen refererede fra Peder Olesen Larsens kronik, at man på landbohøjskolen havde et laboratorium, der kun blev benyttet 20 timer om ugen. Køben-

[Poul Antonsen.]

havns universitet, der jo også underviser i kemi, kunne måske samarbejde med landbohøjskolen om et sådant laboratorium, hvis Københavns universitets behov for laboratorieplads for studerende, der læser organisk kemi, ikke er så stort, at der er brug for mere end f. eks. 20 timer om ugen. Der ville være smidige muligheder under et sådant system.

Det er ikke fra min side tænkt som et forslag, det er tænkt som en idé til overvejelse, men jeg mener, at vi må kunne komme videre ad den vej. Man kunne jo ligefrem også — det er ikke nogen ny tanke, andre har jo før været inde på spørgsmålet — gøre statsbanerne til en selvejende institution. Der ville jo være mulighed for, i øvrigt også uden at man gjorde det til en selvejende institution, at sige til statsbanerne: nu kører I med et underskud af den og den størrelse, det får I også dækket næste år, men derefter trapper vi det ned med 10 pct. om året, og om 10 år, så kører I rundt, så går det lige op. Hvis der så er visse særlige krav, man vil stille, af social art eller af udviklingsmæssig art, kan man betale ekstra og kontant for det.

Man kan også overveje — det har mit partis ordfører sidste år været inde på — om man ikke i højere grad skulle lade folk udfra se på de enkelte institutioner. Jeg er orienteret om, at man f. eks. ved de svenske universiteter har haft amerikanske rationaliseringsfirmaer til at se på besparelsesmuligheder og muligheder for effektivisering. Også det må kunne overvejes.

Men det må da også kunne overvejes at gå videre med den interne rationalisering, som også kan gennemføres inden for de forskellige styrelser. Jeg kender på dette punkt naturligvis ikke til alle de forskellige styrelser her i landet, men har meget nøje fulgt den rationalisering, der nu gennem en række år har været i gang inden for toldvæsenet. Jeg synes roligt, man kan sige — det er en af finansministerens egne styrelser — at det er imponerende, hvad der er nået inden for toldvæsenet ved den interne rationalisering, der har fundet sted, og det er jo almindelig bekendt, at denne rationalisering fortsætter, og at den vil give yderligere resultater.

Endelig kan jeg give hr. Damsgaard ret i bemærkningerne om, at det ville være nyttigt at gennemgå forældet lovgivning — derved forstod hr. Damsgaard love, der var over 5 år gamle — og se, om der var muligheder for at ændre noget på dette punkt. Det kan jo også være nyttigt at se på de love, der er til behandling i øjeblikket. Jeg kan erindre om, at vi har pasloven til behandling i øjeblikket; ifølge den skal politiet jo også være i stand til at vurdere, om folk er uformuende eller ej. Det er tvivlsomt, om det er det rette sted at have sådan en ekstra administration placeret. Var det ikke mere rimeligt, om disse folk enten kunne få en attest på deres socialkontor om, at de var uformuende, eller at man havde helt objektive kriterier for, hvornår folk havde ret til at få et pas gratis eller til nedsat pris, f. eks. hvis de var over 67 år, eller hvis de var invalidepensionister? Det må kunne være muligt, og det ville lette administrationen.

Finansloven er jo også et væsentligt led i den økonomiske politik, og denne økonomiske politik er meget svær at vurdere i den øjeblikkelige situation. Den devaluering, der er gennemført, har jo i høj grad lagt et slør over det, der foregår. Vi var før devalueringen i den situation, at det i hvert fald fra mit partis side var fundet forsvarligt at pege på muligheden af en lempelse af kreditrationeringen og nedsættelsen af den høje rente. Det ville på lidt længere sigt have modvirket de tendenser til stigende arbejdsløshed, som vi kunne mærke i disse måneder, og det så dengang forsvarligt ud, fordi vi yderligere kunne vente lidt kontraktiv virkning fra de offentlige finanser i årets sidste måneder. Nu ser det jo ud, som om det vil være vanskeligere at gennemføre denne lempelse af kreditrationeringen og nedsættelsen af den høje rente; ikke mindst når vi vurderer de forslag, som regeringen har fremsat i forbindelse med devalueringen, om indefrysning af 1 dyrtidsportion og om en ekstraskat på 300 mill. kr., som vi finder utilstrækkelig, må vi erkende, at så bliver der altså heller ikke råd denne gang til at afvikle kreditrationeringen og til en nedsættelse af den høje rente.

I denne økonomiske udvikling har vi fra liberalt centrums side hyppigt peget på,

[Poul Antonsen.]

at vi ikke må se på de finanspolitiske foranstaltninger alene, men i høj grad må se dem i sammenhæng med indkomspolitikken, og jeg vil tillade mig at erindre om, at det netop var fra mit partis side, der under finanslovdebatten for et år siden blev stillet et dagsordensforslag, hvorefter folketinget skulle stille sig bag regeringen i dens henstilling til arbejdsmarkedets parter om at vise mådehold. Dengang var regeringen i hvert fald kun en mindretalsregering, den havde endnu ikke fået sit faste støtteparti knuget til sig, og det var derfor ikke med tilstrækkelig autoritet og vægt, regeringen kunne udtale sig over for arbejdsmarkedets parter. Vi mente, at autoriteten kunne styrkes, såfremt det var det samlede folketing, der rettede denne henstilling og yderligere føjede til en trussel om, at hvis stigningerne i indkomsterne for befolkningen oversteg det, som produktionen betingede, ville man fra folketingets og regeringens side gribe ind øjeblikkelig over for dette og f. eks. gennem afgiftsforhøjelser neutralisere virkningen af for stærke indkomststigninger.

Dette forslag kom ikke til afstemning, men det blev tilkendegivet af de øvrige partiers ordførere, at man heller ikke ville have stemt for det, selv om det var kommet til afstemning. I stedet for vedtog regeringspartiet og dets senere støtteparti en afværgedagsorden. Mon ikke mange lønmodtagere i begyndelsen af 1967 godt kunne erkende, at de lønstigninger, de skulle have igennem 1967, og det blev jo til i alt ca. 10 pct. i gennemsnit, ikke var så forfærdelig meget værd, når der samtidig i løbet af dette år kom prisstigninger på 5-6 pct? Disse mennesker ville jo stort set have været lige så godt stillet med en lønforhøjelse på i alt 4-5 pct.; når man så ikke havde fået disse prisstigninger.

Vi har haft meget betydelige lønstigninger i forhold til andre vesteuropæiske lande — disse sidste 8 ord var et direkte citat fra rapporten fra det økonomiske råds formandskab i september — og vi har også haft meget store prisstigninger. Nu er der endvidere sket dette, efter at man altså har beskåret lønmodtagernes lønstigninger i kraft af prisstigningerne, at nu har man yderligere beskåret disse men-

neskers indkomster gennem devalueringen. Det er jo hovedresultatet af devalueringen, at man har formindsket folks indkomster her i landet.

Når det overhovedet kunne overvejes, at vi skulle følge England, at vi som det eneste industrialiserede land i Europa skulle følge England, var det jo ikke, fordi England devaluerede, og fordi landbruget lider et tab på 500-600 mill. kr. om året; dette enkelte spørgsmål kunne nok have været løst på anden vis. Det, der gjorde, at regeringen var tvunget til at følge England, har jo i højere grad været dette, at man derigennem fik mulighed for at fratage folk den forøgelse af deres indkomster, som man ikke fra regeringens side ville medvirke til at undgå, da det endnu var tid ved sidste årsskifte. Man har ladet stå til i for høj grad og har derigennem tvunget sig selv ind i den situation, at en devaluering var nødvendig. Og hvis man ikke nu strammer tøjlerne tilstrækkeligt, vil vi jo også meget nemt komme i den situation senere, hvis der i for lang tid lades stå til, at vi kan blive tvunget til en fornyet devaluering, hvis det er det eneste middel, man fra regeringens side har til effektivt at holde igen over for løn- og prisstigningerne. Det skulle meget nødig ende i den situation, men hvis det gør det, kan det jo meget vel blive på den måde, at vi bliver helt alene om at gennemføre en devaluering engang i en ikke for fjern og ikke for nær fremtid. Hvem ved?

Når man overhovedet i den danske debat har diskuteret, kunnet diskutere, om regeringen var erhvervsfjendtlig, vil jeg da føje til, om det ikke med større ret kunne have været diskuteret, om det ikke har været en beskæftigelsesfjendtlig politik, der har været ført. Nu har man altså rådet bod på det, nu har man inddraget den for stærke forøgelse af vores allesammens indkomster, der har fundet sted i det sidste år, gennem devalueringen, men jeg mener, at det er en dårlig løsning, og at vi må arbejde for, at dette undgås i fremtiden.

Det kasseoverskud, som ministeren møder op med i finanslovsforslaget, er som nævnt flere gange på 50 mill. kr. Så godt kan man jo ikke regne, at man sikkert kan sige, om det bliver på 50, om det bliver 0 eller det bliver på 100 mill. kr.; det er i hvert fald meget nær ved nul, og det er jo en alminde-

[Poul Antonsen.]

lig erkendelse, at et statsbudget, der balancerer, hvor der ikke er noget kasseoverskud, er et budget, som har en ekspansiv virkning på økonomien. Vi må derfor gå ud fra, at som forslaget foreligger — jeg ved godt, at der siden er sket ting — må der nærmest regnes med en ekspansiv virkning fra det foreliggende finanslovsforslag. Og da det er tilfældet, synes jeg, at det er lidt af en tilsnigelse at sige, som det gøres i ministerens fremsættelsestale, at man fastholder en stram finanspolitik. Et budget, der balancerer, er ikke udtryk for en stram finanspolitik.

Dertil kommer yderligere, som det også har været nævnt her i dag, at vi har haft en ekstra virkning i det forløbne år i kraft af momsen. Det er jo noget, ministeren også selv har været inde på flere gange i det forløbne år, at i det år, hvor momsen sættes i kraft, hvor kunder indbetaler penge til de handlende, finder der en vis opugning af købekraft sted, selv om ikke hele denne købekraft ender i statskassen i det pågældende finansår. Det er en virkning, vi kun får én gang, det er en virkning, der kun har foreligget i det finansår, der nu nærmer sig sin afslutning, det er ikke en virkning, vi kan regne med i det følgende finansår, så her er der altså en betydelig svækkelse af finanspolitikken, og da det beregnede kasseoverskud også er mindre end det, vi får i indeværende år, bliver der altså alt i alt tale om en svagere finanspolitik end i det år, vi er inde i nu.

Vi er også inde i en periode med stigende betalingsbalancevanskeligheder. Vi har netop for nylig set de nyeste handelsstatistik-tal og heri set en meget kraftig stigning i importen. Det tyder måske på, at købekraften er meget stor her i landet. Der kan også være en anden forklaring. Medvirkende til, at der har været denne kraftige import her i de sidste måneder af året, kan være, at man har forringet afskrivningsreglerne for maskiner til 15 pct. for nye maskiner, medens man kun har forringet dem til 28 pct. for lagre. Virksomheder, der har overskud, kan derfor måske i øjeblikket være i den situation — jeg nævner det blot som en mulighed — at de siger: vi har haft overskud, vi vil gerne have udjævnet vore

indtægter, vi vil gerne have afskrivningsmuligheder; vi udsætter anskaffelsen af den maskine, der måske ellers kunne have givet øget beskæftigelse, og fylder i stedet for op på vore lagre, for dem kan vi afskrive 28 pct. på, maskinen kan vi kun afskrive 15 pct. på. Det er et farligt forhold, som jeg før har påpeget, og som jeg mener kan være én af forklaringerne på den meget kraftigt stigende import, vi har i øjeblikket.

Jeg må konkludere derhen, at som tingene udvikler sig, er der tegn på, at finansministeren har ret i sin betragtning i fremsættelsestalen om, at der er brug for en stram finanspolitik, men der er desværre ikke i finanslovsforslaget beviset for, at det virkelige er en sådan stram finanspolitik, der føres. Det er en farlig politik; hvis der igen i for høj grad lades stå til, vil vi igen komme i den situation gang på gang at måtte gribe ind med finanspolitiske kriseforanstaltninger og kan måske en gang imellem også blive drevet ud i den situation, at vi igen må devaluere. Det er i ingens interesse, at dette sker. Det er i alles interesse, at vi har en jævn vækst, men det er ikke i nogens interesse, at denne vækst først og fremmest skal bæres fremad af, at vi har væsentlig kraftigere stigninger i lønninger og priser her i landet, fordi det hindrer væksten på længere sigt. Det gør det vanskeligere for os at sikre den fremgang, som befolkningen med rette må kræve af regering og folketing at der sørges for.

Knud Hertling: Den udbygning af Grønland, der har været i gang siden begyndelsen af 50'erne, har kostet og koster fortsat de danske skatteydere betydelige beløb. Til trods herfor er det rart at mærke, at ikke blot alle politiske partier her i folketinget er enige om en fortsættelse af denne udvikling, men at denne opfattelse også deles af det danske folk som helhed.

Jeg er i den heldige situation, at jeg stort set er tilfreds med den andel, vi i Grønland har udsigt til at få som finanslovbevilling i det kommende finansår. Heller ikke vi i Grønland har kunnet undgå at mærke stramningen i dansk økonomi. Vi har måttet se de ønskelige bevillinger skåret ned med ca. 45 mill. kr., altså regulære nedskæringer af ønsker, der i og for sig er absolut nødven-

[Knud Hertling.]

dige. Disse nedskæringer anerkender vi som vort bidrag til at holde de offentlige udgifter så langt nede som vel muligt.

Når jeg har sagt dette, vil jeg gerne tilføje, at det er vort håb fra grønlandsk side, at regeringen under den af statsministeren bebudede gennemgang af finanslovsforslaget i folketingets finansudvalg vil være i stand til at skåne Grønland for yderligere nedskæringer. Dette siger jeg ikke for at være usolidarisk, men jeg siger det simpelt hen ud fra en erkendelse af, at Grønland som det typiske udviklingsområde, det er, ikke kan tåle yderligere nedskæringer af bevilningerne.

Regeringen, ja, for den sags skyld hele folketinget, ved, at vi i Grønland har kolossalt meget at indhente som deltagere i et velfærdssamfunds udvikling. En af de mest aktive danskere, der deltager i oplysningsarbejdet her i landet om grønlandske forhold, forfatteren Bech Nygaard, har engang på en uhyre rammende måde karakteriseret udviklingen i Danmark og i Grønland på den måde, at udviklingen i Danmark kører med Folkevoignens fart, medens udviklingen i Grønland kører med hestevognens fart. Hvis man skulle finde på igen at nedskære de grønlandske bevillinger, vil det således være ensbetydende med, at vi i Grønland kommer til at køre med oksebandets fart, for ikke at sige hundeslædens fart, medens man i Danmark fortsat kører med Folkevoignens fart.

En af de store forskelle mellem Danmark og Grønland er jo den, at vi Grønland meget mere end her er afhængige af statsinvesteringer; her i landet har man store investeringer både fra de private og fra kommunernes side. Jeg vil meget gerne have en tilkendegivelse fra regeringens side om dette forhold.

Jeg vil gerne benytte den givne lejlighed til at sige et par ord om de dansk-grønlandske relationer. I et af de sidste numre af Grønlands eneste landsomfattende blad, Grønlandsposten, var der et interview med en tidligere formand for Inuitpartiet, programsekretær i Grønlands radio, Ulrik Rosing. Dette interview kan med en vis ond vilje fra dansk journalistisk side eller for den sags skyld af udenlandske journalister

benyttes som udtryk for, at man nu i Grønland forlanger at være selvstændig, ønsker at afbryde sammenholdet mellem Danmark og Grønland. Dette interview er placeret særdeles iøjnefaldende på bladets forside og prætenderer på denne måde at blive opfattet mere alvorligt, end hele interviewet berettiger til. Denne fornemme placering kan imidlertid måske skyldes, at redaktøren af Grønlandsposten selv er en tidligere formand for samme parti.

Jeg for mit vedkommende, og dette gælder også min kolleger hr. Rosing, vil gerne på det kraftigste protestere imod hele indholdet i dette interview. Interviewet er kun udtryk for, at en mand, der har forsøgt at placere sig i Grønlandspolitikken og gang på gang er blevet kasseret af vælgerne, i sin desperation udslynger påstande, der kun kan karakteriseres som uhyrligheder. Også formanden for Grønlands landsråd, hr. Erling Høegh, har allerede i går i Berlingske Tidende taget afstand fra dette interview, og det er min opfattelse, at alle ansvarlige grønlandske politikere vil tage klar afstand fra hr. Ulrik Rosings udtalelse. Det er således mit håb, at dette interview ikke vil blive brugt som udtryk for den grønlandske befolknings mening om forholdet mellem Danmark og Grønland, idet alle ansvarlige grønlandske politikere er indstillet på at udbygge solidariteten mellem det danske og det grønlandske folk.

Med disse bemærkninger vil jeg tilsige regeringen vor medvirken til finanslovsforslagets gennemførelse, også som udtryk for vor egen solidaritet.

Peter Jørgensen: Når jeg i dag tager ordet her under finanslovdebatten, har det flere grunde.

Der tales jo så meget om besparelser, det er der også blevet talt om af de tidligere talere, og i nogle henseender er de betragtninger, der er fremsat, vel også rigtige. Jeg har den opfattelse, at vi skal spare, hvor vi kan. Men det er vel alligevel stadig væk sådan, at man vel nok foretager fejlinvesteringer både på det ene og det andet område. Jeg er en afgjort tilhænger af, at man investerer stærkt i uddannelse, og jeg vil også gerne understrege, at jeg også ønsker, at disse investeringer skal være rigtige. På

[Peter Jørgensen.]

den anden side må man gøre sig klart, at der jo også på disse områder kan rejses visse problemer.

En af årsagerne til, at jeg tager ordet i dag, er en udtalelse, som jeg har læst i dagspressen af rektor ved Københavns universitet Mogens Fog. Han har rettet et meget skarpt angreb mod undervisningsministeren og i øvrigt også finansministeren, fordi hans budget er blevet nedskåret med 15 mill. kr. Jeg har set mange statistikker, og det kan i hvert fald ikke hidse mig op, at denne nedskæring har fundet sted. Jeg er gennem 10 års medlemskab af finansudvalget bekendt med, at der ikke alene handles, men også spildes på de budgetter, der er opstillet.

Jeg kan ikke forstå, at man ikke kan effektivisere uddannelsen på vore universiteter. Forholdet er jo i dag det, at mindre end 50 pct. af dem, som i dag har meldt sig til universiteterne, går ud derfra med en eksamen af en eller anden art, og det er da givet, at den spildprocent, der er tale om her, også lægger beslag på nogle midler inden for uddannelsen. De unge mennesker går der i 2, 3, 4, 5, måske op til 6 år. De skal have tilskud fra ungdommens uddannelsesfond, de skal have lokaler, de skal have lærerkræfter, de skal have apparatur. Det er derfor, at jeg — uden at jeg skal give oppositionen nogen som helst fiduser med hensyn til, hvor man kan spare — gerne vil sige, at mig forekommer det i hvert fald, at man her må være i stand til at anlægge en mere fornuftig politik end den, vi fører på dette område. Vi tilhører jo et lille samfund, og jeg spørger, om vi har råd til det, der er tale om her. Vi skal uddannelsesmæssigt være helt på højde med andre og så højt, som vi overhovedet kan komme i et kultursamfund, men vi skal også være klar over, hvilke mål og midler vi ønsker at nå med uddannelsespolitikken.

Jeg vil sige for mit vedkommende — jeg har sagt det, og jeg har skrevet det, og jeg vil gentage det her — at jeg har ingen lyst

til, at man over uddannelsen skal skabe en ny overklasse. Det er jo i virkeligheden det, der er ved at ske. Vi skal ikke skabe et behov uddannelsesmæssigt set, som overhovedet ikke eksisterer. Det er da givet, at man kan sætte sig høje mål uddannelsesmæssigt set ved at sige, at alle måske skal have en akademisk uddannelse; det kan man da godt sige. Det korte af det lange er jo i virkeligheden, om ikke vi er ved at nå derhen, hvor vi på en hel række områder måske var bedre tjent med folk med en god fornuftig grunduddannelse. Hermed mener jeg, at vi i dag både i administrationen og på andre områder anvender en meget højere kvalificeret arbejdskraft, end man måske bør anvende. Hvis man vil kigge en lille smule på dette, er det muligt, at der kan ligge besparelser på nogle millioner kr. også på det område. Jeg vil da håbe, at økonomiministeren, der jo nu skal lave en ny lønningslov i løbet af et par måneder, er opmærksom på det forhold, som jeg her har anført. Jeg skal ikke sige det stærkere, end jeg har sagt det her.

Må jeg så have lov at sige én ting til: jeg synes, at man — uden at der hermed er rettet nogen kritik hverken imod regeringen eller undervisningsministeren — bør gå ind i en dyberegående behandling af hele undervisningsområdet. Jeg efterlyser bl. a. en koordinering af uddannelsen på forskellige områder. Jeg tænker her først og fremmest på en koordinering mellem akademi- og teknikumingeniøruddannelserne. Jeg tror ikke, samfundet har råd til, at man ved siden af hinanden bygger to institutioner op med akkurat det samme apparatur, med de samme lærerkræfter, med alt, hvad der hører til en sådan uddannelse. Jeg synes ikke, vi har råd til det. Vi kan gennemføre denne uddannelse, uden at man behøver at lave det skel, som i dag findes imellem de to uddannelser. De er efterhånden nærmest så meget til hinanden, at det vil være helt urimeligt, hvis man bygger to fuldt moderne institutioner med akkurat det samme sigte

[Peter Jørgensen.]

op ved siden af hinanden — jeg skal ikke nævne Ålborg, fordi det lyder uartig, hvis det er en mand fra Århus, der siger det.

Må jeg så spørge om en anden ting, som interesserer mig; det drejer sig om effektiviseringen af uddannelsen på vore universiteter og de højere læreanstalter i øvrigt. Jeg ved jo godt, der er noget, der hedder tradition i uddannelsen, også tradition på vore universiteter. Jeg ved også godt, at der er den såkaldte frie adgang til disse universiteter. Det er da bare et spørgsmål, om man ikke skulle forlade disse gamle principper og så effektivisere den uddannelse, der bliver givet på disse højere læreanstalter. Jeg tror, det er et rigtigt sigte uddannelsesmæssigt set, og så lad os for Guds skyld kvæle alle de gamle traditioner, der er tale om her.

Må jeg så for det tredje sige, at jeg gør ikke disse bemærkninger, fordi jeg ønsker en besparelse på uddannelsesområdet, men fordi jeg ønsker en mere klar sammenhæng imellem uddannelserne og måske et mere demokratisk sigte i uddannelsen. Jeg vil gerne have en sammenhæng mellem den uddannelse, der finder sted på de højere læreanstalter, og den uddannelse, som finder sted på det erhvervsmæssige område. Det ligger trods alt sådan stadig væk, at det er dem, som har et erhvervsbetonet sigte både uddannelsesmæssigt, produktionsmæssigt og på andre områder, der skal skabe grundlaget for, at vi er i stand til at gøre alt det andet. Må jeg derfor melde mig som en af dem, der ikke tror på, at vi i dette land har brug for hverken 5,6 eller 7 universiteter. Jeg tror simpelt hen ikke, at vi befolkningsmæssigt, økonomisk eller på andre områder har råd til at sigte så højt. Jeg ved, at hr. K. Helveg Petersen gør det, men jeg tror faktisk ikke, at det er det sigte, uddannelsen i fremtiden skal have.

Så vil jeg gerne sige én ting til med hensyn til uddannelsen. Der er mange problemer omkring vore læreanstalter, og jeg har intet som helst imod, at vi efterhånden har et budget på undervisningens område på omkring 3 milliarder kr. eller godt og vel det beløb. Men jeg vil gerne efterlyse svaret på et spørgsmål, som jeg igennem 10 år i finansudvalget har rejst, nemlig spørgsmålet om hele administrationen af de højere

læreanstalter. Det er rejst for mange år siden, og det svar, man har fået, har jo været, at der sidder et udvalg, og det sidder der stadig væk, men der er ingen resultater kommet. Derfor vil jeg gerne sige: er det virkelig ikke muligt på disse områder at skabe en fornuftig reform, og jeg spørger, som en anden gang spurgte: hvad dølen nøler I efter?

Finansministeren (Grünbaum): Det ville være forkert at sige, at der i denne debat er kommet nye tanker frem. Det er stort set de samme ting, vi har hørt, som vi plejer at høre under finanslovdebatten, og de samme argumenter — mest for og imod stigningen i de offentlige udgifter. Men jeg synes alligevel, at man i debatten i dag har kunnet mærke en ny tone; der har ikke været slet så skarpt et angreb på stigningen i de offentlige udgifter, som vi plejer at høre, og jeg vil gerne takke alle ordførerne, fordi man har givet udtryk for en positiv vilje og en positiv interesse for at gå ind i et samarbejde — sådan som man jo også er vant til det i finansudvalget — for sammen med finansministeren og de øvrige ministre at finde frem til eventuelle muligheder for besparelser.

Finansudvalgets formand, hr. Lysholt Hansen, var jo inde på, at man havde brug for endnu bedre analyser end dem, der er givet. Det er jeg enig i, og det arbejder vi videre med i finansministeriet. Målet må jo være, at såvel tabellerne som teksten fremtræder i en sådan form, at det giver en virkelig oversigt, sådan at almindelige mennesker og folketingsmedlemmer og vi alle sammen kan få en klar opfattelse af, hvad der ligger i finanslovsforslaget og i vores budget, og det kan man vel ikke sige at vi helt har nået endnu. Vi trænger til at få analyseret en række af områderne igennem, og jeg vil gerne give tilsagn om, at det skal blive gjort.

Der har jo været en udvikling i gang på dette område og en god udvikling. Også i dag har vi hørt om prioritering og planlægning. Men det er jo ikke sådan, at der ikke har været nogen prioritering og ikke har været nogen planlægning. Det er nu snart en del år siden, man begyndte med planlægningen af investeringsopgaverne, og det, der er sket her i år, er jo, at vi for anden

[Finansministeren.]

gang har fået et samlet budget for både investeringer og driftsudgifter — jeg tænker altså på 3 års budgettet — sådan at man har en fuldstændig oversigt over den forventede udvikling for så vidt angår det, vi kaldte for minimumsbudgettet, og det er — ikke helt rigtigt, det har vi også anført i bemærkningerne, men alligevel nogenlunde rigtigt — de udgifter, som vi næsten med sikkerhed ved vil komme i de næste 3 år. Så vi er altså nået et stykke vej i retning af bedre oversigt over tingene, end vi har haft før, og dermed også en bedre planlægning, selv om jeg skal erkende, at det er et meget vanskeligt problem at handskes med.

Det er meget nemt at sige, at man skal planlægge, og det er meget nemt at tale om prioritering, men det er min erfaring efter de 2-3 år, jeg har haft med det at gøre, at man kan ikke planlægge, man kan ikke prioritere ved at give de forskellige opgaver numre — en tanke, som stadig væk kommer frem og også har været fremme i debatten i dag. Man prioriterer, man planlægger jo i virkeligheden ved at træffe afgørelser om, hvor mange penge man vil bruge til de forskellige formål, hvornår de skal gå i gang, hvorledes de skal afvikles, over hvor mange år osv., og erfaringen viser jo også, at skal man begrænse, skal man skære ned, sådan som der nu er tale om, skal man foretage en gennemgang af et budget med et eller andet sigte — jeg skal ikke nævne noget tal for en begrænsning — ja, så kan man jo ikke bare tage saksen og klippe de nederste dele af siderne væk fra finanslovsforslaget. Man bliver nødt til at gå praktisk taget hele budgettet igennem inden for hvert enkelt ministerium og for samtlige ministerier. Det er også det, der er sket ved nedskæringen, kan man godt sige, af de ønsker, der var fremsendt af ministre, den nedskæring på 500 mill. kr., der er foretaget, inden dette finanslovsforslag nåede frem til folketinget som lovsforslag. Man har spurgt, om man kan få oplyst, på hvilke områder der er skåret. Jeg tror ikke, det ville være rigtigt at gøre det på den måde; det er nemlig en årligt tilbagevendende procedure, at der fra ikke alene styrelserne og de enkelte ministerier, men jo helt ud i de enkelte grene og dele af det enkelte ministerium fremkommer ønsker

ud fra de særlige synspunkter, man har netop inden for det enkelte område, og der vil være en tendens til, at disse ønsker, udtrykt i beløb, er lagt i overkanten. Det vil der altid være ved den slags budgettering, og derfor må der ske en begrænsning alene af den grund, men naturligvis også ud fra andre synspunkter, ud fra mere finansielle synspunkter, ud fra skattemæssige synspunkter, ud fra hvad der er råd til osv. Jeg tror ikke, det er den dårligste måde at planlægge på: at tage hensyn til, hvor mange penge man har til rådighed, hvor meget det er muligt at ofre på de offentlige udgifter, og så måske en gang imellem sidde lidt hårdere på låget på pengeskassen, end måske de forskellige ministre og de forskellige institutioner ønsker.

Vi har jo netop oplevet i denne omgang, hvor vi har måttet begrænse budgettet med de 500 mill. kr., at der fra mange institutioner blev rettet angreb mod os; for nylig blev der netop heroppefra nævnt professor Fogs angreb mod os — hans muligvis helt berettigede angreb set fra universitetssynspunkterne — men noget lignende er jo kommet mange andre steder fra. Folk har været fulde af harme over, at man ikke fik de penge til det ene og det andet, som man mente det var berettiget at kræve, og som man mente det offentlige skyldte netop det pågældende område efter udviklingen i det moderne samfund, og som man altså inden for det område mente man skulle have.

Sådan er vilkårene, og jeg tror ikke, at man nogen sinde kan komme væk derfra. Det bliver nødvendigt med en stadig afvejning af, hvilke opgaver der skal løses, og hvor meget vi har råd til, og så kan vi jo altid diskutere her i folketinget og i udvalgene, om det skal være det ene eller det andet, og hvor meget det skal være, og jeg synes, man med rette kan sige, at der her er et fremskridt; det står i hvert fald sådan for mig, at trangen til at kaste ansvaret fra sig og sige: dette er alene regeringens ansvar, ikke er slet så stor, som vi har kendt det tidligere. Man erkender jo i virkeligheden her i folketinget, at partierne har et medansvar for de forskellige problemer. Og så hører vi jo ind imellem de gamle, kendte toner; men alligevel vil jeg sige, at debatten er blevet saneret, vi kan

[Finansministeren.]

tale lidt mere fornuftigt sammen om disse ting, det er i hvert fald min fornemmelse.

Men der dukker jo stadig væk to synspunkter op: det ene er det offentlige kontra det private, det andet er det finanspolitiske synspunkt, og de skal jo også dukke op. Det, jeg vil vende mig imod og må vende mig imod, er forsøget på at fremstille det på en sådan måde, at de udgifter, man har til private formål, altid i sig selv, derved at de er private, er bedre end de offentlige. Det er jo helt ude af kontakt med udviklingen og i hvert fald helt ude af trit med det, som moderne mennesker i et moderne samfund kræver af det offentlige, det være sig kommunerne eller staten. Det er altså eller burde være en overstået diskussion.

Jeg er enig i, som det er sagt, at det, vi skulle diskutere her, var jo arten af udgifterne, uanset om de er private eller offentlige, det var hensigtsmæssigheden i dem, og det håber jeg også vi kan komme til i den gennemgang af disse problemer, vi skal have sammen med finansudvalget. Jeg synes i hvert fald, det var nogle meget fornuftige betragtninger, hr. Damsgaard kom med, idet han jo netop ikke ønskede at sige, at offentlige udgifter i sig selv ikke er produktive eller nyttige, men det var et spørgsmål om afvejning af, hvad vi magtede at gøre. Det synes jeg er et fremskridt, som jeg gerne vil have lov til at notere, og jeg vil give min anerkendelse for, at man fra venstres side kan sige dette i dag.

Om problemet, hvor meget det offentlige vil sluge af den almindelige produktionsfremgang, vil jeg gerne sige, at jeg deler ikke helt de bekymringer, der er kommet til udtryk fra nogle sider her i dag, og slet ikke den voldsomme bekymring, som kom til udtryk fra fru Grethe Philip, idet jeg nærmest forstod, at det offentlige, det vil altså sige staten og kommunerne, går jeg ud fra, til sammen nu ville sluge hele fremgangen i nationalindkomsten i det kommende år. Det tror jeg ikke er rigtigt; de to tredjedele ligger nok sandheden nærmere. Men også her må man jo erindre, at i hvert fald en ikke ubetydelig del af stigningen i statsudgifterne jo ikke er noget, hvor staten beslaglægger ressourcer, beslaglægger arbejdskraft, beslaglægger maskiner og investeringer osv., men er overførsel af ind-

komst fra en gruppe af befolkningen til en anden. Det gælder jo hele det socialpolitiske område, det gælder på en hel række andre områder, og det drejer sig i hvert fald om en stigning på omkring 400 mill. kr. i det budget, vi har til behandling i dag. Det skal man jo også lige have med i billedet. Derfor bliver resultatet, at vi kan sige, at ca. halvdelen af den fremgang, vi regner med i nationalindkomsten i perioden 1968-69, vil blive beslaglagt — hvis man ønsker at bruge det ord — af den offentlige økonomi.

Men jeg vil da meget stærkt fremhæve, at det er ikke ensbetydende med, at forbruget eller levestandarden derved bliver ringere, for det er jo en helt anden betragtning, man så skal over i. Jeg vil sige tværtimod. Jeg tror nemlig, at den udvidelse, der sker for borgerne med hensyn til levestandarden i kraft af de opgaver, som det offentlige løser, i mange tilfælde vil være mere værd — hvis man overhovedet kan måle den slags — end den udvidelse, der sker over det private forbrug, og det er jo slet ikke rigtigt, som hr. Jørgen Jensen var inde på det, at sige, at der er en absolut skillevæg imellem det offentlige og det private; jeg tror, det blev udtrykt på den måde, at det, vi alle sammen skal leve af, er den produktion, der foregår inden for den private sektor. Det er jo et meget gammeldags synspunkt, hr. Jørgen Jensen her kom med; jeg var egentlig forbavset over det. Det er da vel nok i dag umiddelbart indlysende for de fleste, at det, der foregår inden for den offentlige sektor, også i høj grad er noget produktivt. Det skulle det helst være. Hvis det ikke er produktivt, vil jeg gerne være med til at skære det fra.

Det gælder jo også den offentlige administration, men det er nu i øvrigt, også når man ser på personaleoversigterne, ikke selve kontorarbejdet, administrationen, der fylder op, men det er det personale, der bruges bl. a. inden for hele den sociale forsyng. Den vældige udvikling, der har været inden for forsyngsområdet — det gælder familieministerens budget og socialministerens budget, og det gælder på mange andre områder — er jo netop karakteristisk ved, at den kun kan finde sted i takt med en personaleudvidelse. Det er jo mennesker, der skal beskæftige sig med andre menne-

[Finansministeren.]

sker inden for disse sociale områder, som jeg ikke her behøver at gennemgå, vi kender dem alle sammen. Her kan man jo kun yde en offentlig indsats ved, at man får nogle mennesker ansat i disse stillinger, som kan klare opgaverne, og derfor får vi denne ret store personalemæssige udvikling på de pågældende områder. Det er simpelt hen i fuld overensstemmelse med det, man ønsker, og her vil jeg ikke begrænse mig til at tale om, at det er det, vi ønsker i regeringen eller i socialdemokratiet. Jeg føler mig helt overbevist om, at det stort set er de samme ønsker, der gør sig gældende inden for alle partier i dag. Når jeg specielt nævner det konservative folkeparti i den forbindelse, er det kun, fordi vi jo ved, at man her i de senere år er begyndt at lægge uhyre megen vægt på at tale om de sociale områder, og da talen i dag var om, hvilke områder der skulle begrænses eller ikke begrænses, hørte man også fra konservativ side, at det var skam ikke de sociale udgifter, der skulle begrænses, og det var ikke ungdommens uddannelsesfond, der skulle begrænses. Så der står, kan man vel nok sige, et samlet folketings bag ved stort set hele den udvikling, den personaleekspllosion, som nogle har kaldt det, som kan aflæses af det forslag til finanslov, vi her behandler. Der er altså virkelig tale om et fælles ansvar, et medansvar for disse ting. Hvis man ser på finanslovsforslaget og læser fremsættelsestalen — eller måske har hørt den i sin tid — vil man jo også opdage, at det, regeringen i øvrigt har gjort, ud over, at man har skåret ned på ønskerne med de 500 mill. kr., er jo, at vi praktisk taget ikke har afsat noget til ny lovgivning. Der er afsat 50 mill. kr. dertil, og det må jo siges at være meget lidt.

Med hensyn til selve den økonomiske politik må det naturligvis være rigtigt fortsat at sige, at vi skal føre en stram finanspolitik. Men jeg vil da gerne erkende, at det gjorde ikke noget, hvis kasseoverskuddet var større end det kasseoverskud, der er opført på finanslovsforslaget. Dog vil jeg sige, at man — som vi også har drøftet tidligere — jo aldrig helt kan tage kasseoverskuddet som udtryk for påvirkningen af den økonomiske udvikling. Det er bl. a. karakteristisk netop for det lovforslag, vi

behandler nu, at på drifts- og anlægsbudgettet er der jo en stigning i overskuddet; samtidig med at der er denne nedgang i kasseoverskuddet, er der en stigning i overskuddet på drifts- og anlægsbudgettet på næsten 300 mill. kr., som vel også lige må tages med ind i overvejelserne, når man skal vurdere, hvordan de samlede virkninger bliver. Men jeg vil ikke stå her i dag og sige, at jeg anser et kasseoverskud på 50 mill. kr. for at være det helt rigtige tal, og vi kan jo også forhåbentlig få et større kasseoverskud, når vi nu kommer alle disse udgifter igennem og finder ud af, hvor vi kan foretage en begrænsning.

Jeg vil altså kun sige, at vi skal fortsat have en stram finanspolitik; så kan man diskutere, hvor stram den er i virkeligheden. En nedgang i udgifterne må efter min mening i hvert fald ikke føre til, at man så kommer ind i en debat om, at nu kan man også sætte skatterne ned. Det tror jeg ikke på. Hvis vi er enige om — og sådan har jeg forstået det — at der skal føres en stram finanspolitik, så må målet være at få udgifterne ned for ad den vej at opnå denne stramhed.

Jeg vil gerne sige til hr. Ømann, der var lidt inde på byggeadministrationen, at der er faktisk af administrationsrådet nedsat et særligt udvalg til en effektivisering af statens byggeadministration med særlige sagkyndige udefra. Dette udvalg har allerede udarbejdet et skitseudkast til en betænkning, og denne betænkning ventes at være færdig en gang i foråret 1968.

Jeg skal gøre nogle enkelte bemærkninger yderligere til de enkelte. Jeg vil gerne sige til hr. Jørgen Jensen, at jeg kom til at tænke på, da jeg hørte det ærede medlem tale om disse vældige stigninger i udgifterne, at det var måske også en idé at tage det spørgsmål op, der hedder erhvervenes bidrag. Vi har været inde i en udvikling, hvor man er gået fra bidrag fra erhvervene over til, at erhvervene skulle have næsten det hele dækket af det offentlige — jeg tænker på uddannelse og meget andet. Men det er jo muligt — jeg har i hvert fald været inde på den tanke — at vi i højere grad skal ind på det, vi havde tidligere, at erhvervene selv er med til at dække disse ting; det føler man da i hvert fald trang til, når man, som hr. Ømann

[Finansministeren.]

netop pegede på det, så tit fra erhvervsside angriber de offentlige udgifter og udviklingen i de offentlige udgifter.

Fru Grethe Philip spurgte, om der var en skjult kasserreserve i de 1.900 mill. kr. Det er der ikke, og jeg har redegjort for det i min fremsættelsestale. En dyrtidsportion betyder jo ca. 300 mill. kr. på statens budget, heraf går ca. 70 mill. kr. til det, vi kalder de sociale pensioner, og en nedfrysning af en dyrtidsportion, hvor man holder de sociale pensioner udenfor — som vi jo vil gøre — ville altså give en besparelse på ca. 230 mill. kr., ikke en nedsættelse, det vil jeg gerne understrege — der har også været fremsat udtalelser herinde, som om der var tale om, at man kunne skære ned — men vi kan altså ved nedfrysning af en dyrtidsportion undgå en stigning på statsbudgettet på ca. 230 mill. kr.

Må jeg komme med en enkelt bemærkning om det radikale forslag om besparelser på militæret og boligfonden. Det ser jo lidt mærkeligt ud, at man har valgt netop de to områder. På det ene område, hvor man vil spare 150-200 mill. kr., ja, dér ved man, at man ikke kan få hverken venstre eller de konservative med; i øvrigt kan man jo simpelt hen ikke spare 150-200 mill. kr. på det militære område inden for et enkelt driftsår, men det er jo i hvert fald noget, som man ved venstre og de konservative ikke vil være med til. Og det andet forslag, man har, som skulle give resten af summen på de 400-500 mill. kr., drejer sig om noget, som man på forhånd ved at S og SF i hvert fald ikke er begejstrede for, nemlig at man ikke i 1968-69 skal anvende boligfonden i det omfang, som man har regnet med. Det er altså sådan lidt mærkelige forslag, netop disse to, som man fra radikal side har fundet frem her. Men jeg takker for interessen for at spare, og hvis den altså også gør sig gældende på andre områder, kan vi måske finde ud af noget.

Fru Grethe Philip beklagede i sin tale, at den politiske situation havde udviklet sig således, at der var skabt en barriere, som truer med at hindre, at vi netop i den situation, vi står i i dag, kan drage nytte af den voksende erkendelse blandt lønmodtagerne af de økonomiske årsagssammenhænge. Jeg takker for den udtalelse; jeg

er helt enig med fru Grethe Philip i det. Jeg synes, det er meget beklageligt, at i en situation, hvor lønmodtagerne, de store lønmodtagerorganisationer, virkelig kommer med en konstruktiv tanke og den ser ud til at kunne blive ført ud i livet, er der desværre en hel del herinde i det høje ting, som ikke bakker denne politik op. Jeg forstår på fru Grethe Philip, at hun er enig i, at det er en god politik, og at det er noget, der bør bakkes op.

Jeg takker hr. Poul Antonsen for hans påvisning af den gode rationalisering, der har fundet sted inden for toldvæsenet. Når man nu snakker så meget om personaleudvidelser, er det jo rart også at få det med i billedet. Her har man jo sparet os for en personaleudvidelse på vel henimod 700 mand. Denne rationalisering er nu kun begyndt, men forudsætningen for, at man kan spare de 700 mand, er, at denne rationalisering gennemføres, så jeg vil gerne benytte lejligheden til over for samtlige partier i dette høje ting at give udtryk for håbet om, at det også bliver fulgt op på den rigtige måde, det vil sige, at denne rationaliseringsplan bliver gennemført også i de instanser, hvor der skal tages stilling til de forskellige personaleproblemer, der er knyttet til denne rationalisering.

Og om selve budgettet og den økonomiske politik har jeg jo sagt min mening. Jeg skal ikke gå dybere ind på det; jeg ved ikke, om hr. Poul Antonsens sidste bemærkninger om lagrene og maskinerne var et forslag om, at vi skulle nedsætte lagernedskrivningsprocenten fra 28 til 15. Jeg går ud fra, at det var ikke lige i den retning, hr. Poul Antonsens ønske gik, men det var jo altså en mulighed.

Til hr. Knud Hertling vil jeg gerne sige, at jeg tror, at vi, som han selv udtrykte det, kan sige, at hele folketinget, alle partierne, er meget interesserede i udviklingen i Grønland. Jeg kan jo ikke stå her i dag som finansminister og sige med 100 pct.s sikkerhed, at når vi nu skal ind i en sådan gennemgang af budgettet, skal der ikke være noget som helst område inden for Grønlandsbudgettet, der må røres; men jeg kan da sige, at vi må regne med, at der er en meget betydelig interesse og forståelse for de grønlandske forhold, som formentlig også vil smitte af på den gennemgang, der skal finde sted af disse områder.

[Finansministeren.]

Ja, jeg vil ikke gå dybere ind i en debat; jeg har jo haft lejlighed til ved fremsættelsen at fremkomme med nogle mere principielle betragtninger, kun vil jeg understrege til sidst, at devalueringen naturligvis stiller os over for visse udgiftsstigninger og visse nye problemstillinger, som vi også må have med, og som ikke var med, da vi udarbejdede budgettet. Der bliver brug for flere penge; vi kan jo ikke undvære den engangsskat, der er fremsat forslag til. Skulle vi undvære den, måtte vi jo i hvert fald have pengene ind på en anden måde, og hvis man virkelig er enig med regeringen i, at der skal føres en stram finanspolitik, må man jo i hvert fald også være indstillet på, at fik man ikke denne skat, måtte man have en anden i stedet for.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Formanden for finansudvalget, hr. Lysholt Hansen, rejste nogle meget centrale problemer vedrørende uddannelsen, som jeg gerne vil have lov til at knytte en kort kommentar til. Men senere i debatten har jo hr. Peter Jørgensen rejst en meget lang række problemer vedrørende uddannelsen, som jeg dog også gerne vil knytte enkelte bemærkninger til.

Hr. Peter Jørgensen var inde på den store spildprocent ved universiteterne. Nu er det jo rent faktisk sådan, som alle, der følger disse ting, ved, og som det også fremgår af den beretning, der er kommet fra planskitseudvalget, at man ikke helt kan tale om spildprocent på den lidt firkantede måde, hr. Peter Jørgensen gjorde. Jeg har selv nogle gange nævnt frafaldsprocenterne på universiteterne som absolut utilfredsstillende, men der foregår jo i en række tilfælde studieskift, og langt mere end de 50 pct. kommer igennem til en eksamen på et eller andet tidspunkt. Vi kender jo også fra andre uddannelser, desværre kun, frafaldsprocenter, vi ikke kan være tilfreds med. Jeg hørte netop forleden dag fra et område, som hr. Peter Jørgensen er meget fortrolig med, teknikumfeltet, hvordan der havde været nogle frafald efter den nye studieordning, som absolut ikke kunne betragtes som tilfredsstillende, og som vi nu er ved at se nærmere på.

Men én ting er jo at påpege disse frafalds-

procenter, der selvfølgelig giver et spild både menneskeligt og økonomisk — det skal jeg da være den første til at indrømme — noget andet er at finde midlerne imod dem, og det bliver i hvert tilfælde nok ikke et spareprogram, hvis man skal følge de anvisninger, der hidtil, sikkert med megen ret, er givet i retning af flere lærere, således at der bliver mulighed for en mere intensiv undervisning, en bedre studievejledning og en række andre midler, som givet ville kunne nedsætte disse procenter, men som altså koster penge.

Men derudover pegede hr. Peter Jørgensen på et tredje middel, som jeg var lidt overrasket over at hr. Peter Jørgensen ville gå ind for; det var spørgsmålet om at indføre adgangsbegrænsning ved vore universiteter. Vi har jo hidtil herhjemme ment — og uden at jeg skal tage nogen til indtægt, har jeg nu haft indtryk af fra debatterne her i tinget, at det var noget, vi var enige om i de forskellige partier med alle de besværligheder, det gav — at så længe man ikke kan finde bedre kriterier for udskillelse end dem, vi hidtil har kendt, så ville det være en meget risikabel ting at indføre adgangsbegrænsning ved universiteterne. Jeg vil også gerne pege på, at man jo meget nemt ved at indføre en sådan adgangsbegrænsning kan komme til at forårsage en meget væsentlig fordyrelse i næste omgang. Jeg tænker på, at alle de cand. mag. er, vi savner i dag — og vi ved, hvad det betyder på mange måder, også lønmæssigt, at vi ikke har flere, end vi har — det var jo de folk, der blev advaret indstændigt mod at gå ind i studier for 6-7 år siden, fordi man sagde, det ville være brødløst. Havde vi en adgangsbegrænsning, risikerede vi meget nemt at skaffe de for få kandidater frem, der giver os de problemer, vi desværre kender på en række felter. Det er jo også givet, at en adgangsbegrænsning med de kriterier, vi hidtil har kendt — der kan komme andre, men med dem, vi hidtil har kendt — meget let vil give social slagside. Men hele dette problem ligesom også spørgsmålet om, hvor mange universiteter vi skal have eller ikke skal have, vil det jo være naturligt at drøfte, når vi i januar måned har fået genfremsat lovforslaget om universitetsudbygning. Det vil være naturligt i forbindelse med behandlingen af det og i udvalget at drøfte disse problemer.

Det undrede mig, at hr. Peter Jørgensen

[Undervisningsministeren.]

etterlyste, som om det var en ny tanke, en dyberegående behandling af hele uddannelsesområdet vedrørende ingeniørerne, specielt forholdet mellem akademiingeniører og teknikumingeniører. Som det er tinget bekendt, blev der for nogle år siden — det har været nævnt her nogle gange — nedsat et udvalg netop til at koordinere disse ingeniøruddannelser, hvad jeg er 100 pct. enig i er tiltrængt. Dette udvalg er umiddelbart foran afslutningen af sit arbejde, og når betænkningen er kommet, vil vi altså kunne se, om de skridt, der dér er taget, er tilfredsstillende. Det er altså ikke alene nogen ny tanke, det er en opgave, vi er i fuld gang med at føre ud i livet.

Og så vil jeg dog gerne, når hr. Peter Jørgensen sonderer så stærkt mellem akademiske uddannelser og erhvervsmæssige uddannelser, sige, at jeg forstår stadig ikke denne sondring. Jeg skal ikke tolke folks motiver, men hvis vi tager en tandlægeuddannelse, så hører den altså til de akademiske uddannelser. Jeg vil sætte på, at nogle af dem, der går ind i den, skæler en lille smule til, at man også kan leve af den bagefter, og det samme kan vi vel sige om jurister og mange andre grupper af de såkaldt akademiske uddannelser. De er vel lige så meget og lige så lidt erhvervsmæssige uddannelser som en række andre. Jeg tror, hele denne sondring er forældet.

Men det, jeg gerne ville knytte nogle enkelte bemærkninger til, var de synspunkter, som finansudvalgets formand gjorde gældende med udgangspunkt i en kronik fra Politiken af hr. Olesen Larsen. Jeg forstod på hr. Poul Antonsen, at kronikøren var medlem af liberalt centrum, men det skal jo ikke komme ham til skade, hvis det i øvrigt er rigtige ting, der er peget på. Men jeg vil dog gerne sige, at den pågældende er tilknyttet landbohøjskolen, og jeg synes nok, nogle af de ting, der blev fremført i kronikken, tyder på, at hr. Olesen Larsen ikke er helt fortrolig med problemerne, sådan som de ser ud på universiteterne og de andre læreanstalter. Jeg er helt enig i hr. Lysholt Hansens udgangspunkt, at med de vældige beløb, jeg stadig må bede om, og som jeg vist — jeg tror, jeg kan sige næsten uden undtagelse — har fået bevilget fra finansudvalget, når vi kommer med velbegrundede ansøgninger om bevillinger til

uddannelse af forskellig art, må vi også sørge for at undersøge, om hver øre, hver krone bliver anvendt på en rimelig måde; jeg forstod, det var det, hr. Lysholt Hansen ønskede at sætte en streg under, og det kan jeg som sagt kun være helt enig i.

Men der blev nævnt spørgsmålet om udnyttelse af vore lokaler, og da vil jeg gerne sige, at det er jo ikke sådan mere, som det har været engang, at udnyttelsen af lokalerne er overladt til den enkelte professor eller den enkelte lærer. Vi har i høj grad centraliseret lokaleanvendelsen, vi har fået udnyttelsesprocenten ganske højt op, og vi arbejder stadig med at få denne udnyttelsesprocent højere op. Og i denne forbindelse bliver jeg nødt til at nævne et problem, som vi ustandselig støder på, når vi vil have en bedre lokaleudnyttelse; det er det, at man ikke mindst ved Københavns universitet og i det hele taget ved de københavnske læreanstalter i vidt omfang må basere sig på deltidslærere, det vil sige lærere, der bedst kan undervise om morgenen og sent på eftermiddagen. Det kan meget let give en vis tomgang, som er meget svær at komme af med, hvis man ikke ansætter et større antal i faste lærerstillinger, og så kunne man jo sige: ja men det er vel i og for sig ikke dyrere. Nu kan man jo for det første i mange tilfælde ikke skaffe dem, og for det andet er jeg sikker på, at det er en fordel for vore højere læreanstalter, at man har en række deltidslærere, som man kan have i en vis årrække og drage nytte og gavn af i nogle år og komme af med igen, fremfor at vi omsætter disse timer i egentlig faste læreransættelser. Jeg peger kun på dette problem, fordi det er det, vi støder på, når vi vil ind i en mere effektiv udnyttelse.

Jeg vil også gerne gøre opmærksom på, at vi i høj grad følger det arbejde, der gøres bl. a. i Norge med skemalægning ved hjælp af elektronisk databehandling; vi er opmærksom på disse kapacitetsudnyttelsesproblemer. Og når hr. Lysholt Hansen nævnte, ikke som sin opfattelse, men citeret fra Politiken, at man kun underviste det halve år, vil jeg gerne fremhæve, at vi har betydelig længere semestre nu. Vi har jo netop oplevet ved det lægevidenskabelige fakultet, at da vi forlængede semestrene, så ømmede mange af studenterne sig, fordi det fratog dem nogle muligheder, bl. a.

[Undervisningsministeren.]

for vikariater ved provinssygehusene. Endvidere må man jo erindre, at den del af virksomheden, der ligger uden for den egentlige undervisning, eksamener, kursus og andet, er lige så nødvendig og lægger beslag på universiteterne en hel del af året; men også her er vi i gang med at undersøge, hvad der kan gøres.

Endelig må jeg sige, at hr. Olesen Larsen i hvert tilfælde ikke kan have kendskab til Københavns universitets forhold, når han mener, at de enkelte professorer så nogenlunde ukritisk får deres ønsker igennem og ikke får dem bedømt kollegialt. Sådan som der arbejdes f. eks. på universitetet, vejer man jo netop den enkelte professors ønsker af i fakultetet, i fagråd og i konsistorium, før vi tager fat på den somme tider lidt hårdhændede nedskæring, der skal til, før vi kommer med dem til finansudvalget.

Og jeg vil gerne sige i anledning af en bemærkning fra hr. Poul Antonsen, at vi går jo i stigende grad ind på rammebevillinger, og netop rammebevillingen betyder, at institutionen selv må prioritere sine ønsker meget nøje, og at man inden for institutionen må finde ud af, hvordan man får det bedst mulige ud af rammebevillingen.

Jeg vil også gerne sige til hr. Lysholt Hansen, at det jo er tanken, at de nye samarbejdsudvalg, der er nedsat mellem universiteter og læreanstalter, fremtidig skal have forelagt de 3-årige budgetoverslag, sådan at man også på den måde kan få en koordinering i gang.

Jeg har kun villet gøre disse bemærkninger for at sige til hr. Lysholt Hansen: jeg er meget enig i, at vi først og fremmest må undersøge, om den kapacitet, der er lærermæssigt, lokalemæssigt, udnyttes på bedst mulig måde — 100 pct. enig. Jeg vil blot gøre opmærksom på, at vi arbejder med en række af disse problemer; det gør vi af bitter nød, og det gør vi også af almindelig økonomisk anstændighed. Der har jo flere gange i dag været talt om, at nu skulle man i

finansudvalget gennemgå finanslovsforslaget sammen med finansministeren; ønsker man i den sammenhæng yderligere oplysninger om de emner, der her har været fremme, så er det klart, at vi i høj grad vil være parat fra undervisningsministeriet til at imødekomme de ønsker, man måtte have.

Jeg må måske lige til sidst citere to ting fra kronikken, som hr. Lysholt Hansen ikke tog med før, og som jeg synes også bør tages med. Der står i kronikken — jeg citerer:

„For at undgå misforståelser“, siger hr. Olesen Larsen,

„skal jeg gøre opmærksom på, at jeg ikke tror, gennemførelsen af nogen af de her antydede forslag vil kunne medføre besparelser i antallet af lærere eller i forskningsareal.“

Dér er jeg en lille smule mere optimistisk end kronikkens forfatter. Jeg er ikke sikker på, at det ikke kunne ske, hvis vi fik undersøgt tingene, sådan som hr. Lysholt Hansen og jeg er enige om.

Grethe Philip: Jeg ville gerne komme med et par enkelte bemærkninger i tilknytning til finansministerens indlæg.

Finansministeren undrede sig over, at man fra det radikale venstre specielt havde peget de to områder ud, nemlig militære udgifter og bygge- og boligfonden, som områder, hvor vi specielt kunne tænke os at spare. Nu er det jo sådan, at når man taler om besparelser, plejer vi herinde at være meget ivrige for, at man konkretiserer det. Det kan der vel også være berettigelse i, og vi har altså følt, at vi havde en vis forpligtelse til at pege på nogle konkrete områder. Så er det vel ikke så ejendommeligt, at det netop er de to områder, vi drager frem.

Det er jo kendt, at det radikale parti fra gammel tid har vist interesse for militærudgifterne. Vi er gået ind i et forsvarsforlig, og vi føler os bundet af det forsvarsforlig; men vi har jo ikke med forsvarsforliget bundet os til varigt at afstå fra at

[Grethe Philip.]

foreslå nedsættelser i udgifterne, og her vil jeg gerne henvise til den betænkning, der i sin tid blev afgivet, da man drøftede forsvaret i 1960, og hvori det udtrykkelig er sagt, at såfremt forudsætningerne for nyordningen af forsvaret undergår ændringer af væsentlig karakter, kan man tage det op til fornyet drøftelse, og de enkelte partier kan også tage disse spørgsmål op til fornyet drøftelse. Vi mener, at der er sket forskellige væsentlige ændringer i forudsætningerne; det ligger dels i den verdenspolitiske situation, dels i, at Amerika er ved at trække sin våbenhjælp tilbage, og det er på denne baggrund, vi ønsker en fornyet drøftelse af disse militærudgifter.

Hvad angår den anden post, vi har peget på, bygge- og boligfonden, så kunne man jo næsten sige omvendt, at det ville være meget ejendommeligt, hvis vi ikke havde peget på besparelser på dette område. Jeg forstod i øvrigt også på andre ordførere — jeg tror, det var hr. Jørgen Jensen, hvis jeg ikke husker fejl, som også pegede på denne fond — at der her var et område, hvor der kunne foretages besparelser. Det er jo en ganske rimelig konsekvens af, at det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre ved drøftelserne om oprettelse af en bygge- og boligfond afgav en mindretalsudtalelse, hvori de ganske konkret nævnte, hvilke beløb man ville foreslå hensat navnlig til byggemodning og grundopkøb, og dér nævnte man jo et beløb på 575 mill. kr., fordelt over 4 år, altså et væsentligt mindre beløb end det, der er sat af fra regeringens side. Det er altså ikke ganske ejendommeligt, at man drager dette frem; det ville tværtimod være meget ejendommeligt, hvis vi ikke under finanslovdebatten gjorde det.

Må jeg til sidst komme med en enkelt bemærkning. Finansministeren sagde, at han forstod, at jeg var enig i den politik, der blev ført — jeg tror, han formulerede det på den måde — og mente, at det var en god politik, og ville bakke den op. Der synes jeg jo nok, at finansministeren tager munden lige fuld nok. Det lå jo ikke i det, jeg sagde. Der lå en beklagelse af, at den politiske situation havde formet sig sådan, at vi nu ikke umiddelbart var sikre på, at vi kunne tage imod det tilbud, der blev

fremSAT. Det var netop den politiske situation og hele den situation, der derved også var opstået i relation til lønmodtagerne, som jeg beklagede, og jeg synes, vi må vente til i morgen med at se, hvilke konklusioner jeg vil drage heraf.

(Kort bemærkning).

Poul Dam: Jeg konstaterede med interesse, at fru Grethe Philip sagde, at de udenrigspolitiske forudsætninger nu var andre, end dengang forsvarsforliget blev indgået. Det glæder mig meget, og jeg forstår, at det radikale venstre altså nu er villigt til at ændre sin indstilling til forsvarsforliget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til finansudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

Fra ministeren for Grønland har jeg modtaget følgende skrivelse:

„Ministeriet for Grønland.

København, den 14. december 1967.

I medfør af § 26, stk. 1, i lov om folketingsvalg i Grønland, jfr. lovbekendtgørelse nr. 105 af 3. april 1967, fremsendes hoslagt den af landshøvdingen over Grønland førte valgboget vedrørende folketingsvalget i Grønland den 6. december 1966.

Carl P. Jensen.

Folketinget, Christiansborg.“ / H. Lassen.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Grünbaum): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.